

Analyze Formation Factors of Spatial Policies Affecting Tourism Development in Rural Areas: A case study of Khuzestan Province

Morteza Abiyat ¹ , Hamid Barghi ² , Yousef Ghanberi ³

1. Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences and Planning, Isfahan University, Isfahan, Iran

Email: morteza.abiyat@yahoo.com

2. (Corresponding Author) Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Email: h.barghi@geo.ui.ac.ir

3. Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Email: y.ghanberi@geo.ui.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Paper

Article History:

Received:

3 April 2025

Received in revised form:

30 May 2025

Accepted:

7 July 2025

Available online:

18 August 2025

Keywords:

Rural Tourism
Development,
Spatial Policies,
Spatial Decision Support
Systems,
Rural Areas,
Khuzestan.

ABSTRACT

The present study aims to analyze formation factors of spatial policies affecting tourism development in rural areas of Khuzestan province. Methodologically, this research adopts a descriptive and analytical approach, employing both documentary and survey data collection methods. To achieve its objective, regional documents relevant to the research topic in the province were analyzed through data mining, resulting in 410 variables grouped into 12 main categories elucidating spatial policies affecting rural tourism development in the region. In line with the research questions, a panel of 35 experts from seven organizations in the Khuzestan province was assembled to respond to the targeted questionnaire. To understand the state of spatial policies in the province, the results of the final coefficients of the categories obtained from the average weights of a set of multi-criteria weighting methods showed that the categories of agricultural economy and production, cultural and natural capabilities, and the territorial structure balance received scores between 0.10 and 0.09, showed the best situation to realize the development of rural tourism in the province. Furthermore, to identify spatial policies affecting the development of rural tourism, the results of the Kendall tau-b and Spearman correlation tests indicated that, except for the agricultural economy and production, other categories had established a meaningful and positive relationship with the overall levels of rural tourism development in the province. The results of combining Fuzzy Multi-Criteria Decision-Making methods with the Geographic Information System to determine the state of rural tourism development in provincial cities based on the interaction of the general levels of this flow with the categories of spatial policies showed that the share of suitable, medium, and unsuitable classes in the region is 20.0% or six counties, 26.7% or eight counties and 53.3% or sixteen counties respectively.

Citation: Abiyat, M., Barghi, H., & Ghanberi, Y. (2025). Analyze Formation Factors of Spatial Policies Affecting Tourism Development in Rural Areas: A case study of Khuzestan Province. *Journal of Rural Research*, 16 (2), 67-84.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.372184.1911>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

With the advancement of human societies, tourism has evolved into a key industry in the global economy, facilitating better access to sustainable development goals. Khuzestan, despite its significant environmental and human resources, has faced a myriad of unresolved challenges at both macro and sectoral levels, particularly in the tourism sector, despite governmental oversight, state interest, and extensive investment in various dimensions to enhance and improve public services, infrastructure, and accelerate the province's development. Tourism has been a transformative economic sector in generating employment and income, yet it has been neglected or faced numerous challenges in the province. Over the past decade, despite the province attracting an average of 302,668 foreign tourists, accounting for 6.08% of the country's average during that period, and hosting an average of 2,082,720 domestic overnight stays during the comfortable climate days, especially in spring, representing 4.68% of the country's average, the sector has seen a decline in the initial years of the new decade, recording 405,583 trips, or 3.96% of the country's average during that period, according to the latest national tourist survey data. This minimum share of the province in the number of tourists and the volume of trips, rather than indicating the lack of attention to the tourism sector, originates from the lack of identification of spatial policies effective on the development of this sector. This fundamental challenge is not only endogenous or, in other words, arising from the lack of design of spatial policies that affect the development of tourism, but its root is the inefficiency of the country's macro-planning and policy-making system. Therefore, the current study aims to analyze the formation factors of spatial policies affecting tourism development in rural areas in Khuzestan province. To achieve this goal, the research questions are formulated as follows:

- What are the effective spatial policies for rural tourism development in the province?
- Considering the spatial policies, what is the status of rural tourism development in the province?

Methodology

The research methodology employed in this study is descriptive and analytical, utilizing both document analysis and survey techniques. Initially, relevant regional documents about the research topic in Khuzestan province were identified, resulting in 158 sub-categories extracted from the Tourism Development Master Document, 134 from the Khuzestan Spatial Planning Document, 79 sub-categories from the Khuzestan Economic Revolution Strategic Document, and 39 sub-categories from the Khuzestan Suitable Management Model Document. In total, 410 sub-categories were included in 12 categories describing the formation factors of spatial policies related to rural tourism development in the province. The sub-categories were implemented as questionnaire items using a Likert scale. In this research, a group of 35 experts from seven organizations in the province was formed to complete the questionnaire. After identifying the categories that define the spatial policies, the indicators for rural tourism development in the province were determined. This involved extracting 69 variables, which were then organized into seven criteria and ultimately categorized into two dimensions, such as tourism facilities and tourist attractions. The research used FAHP, CRITIC, CILOS, Entropy, and SOWIA to understand the spatial policies related to rural tourism development in the province. Kendall's and Spearman's correlation tests were used to analyze the impact of spatial policies on the overall levels of rural tourism development. Fuzzy TOPSIS, Fuzzy VIKOER, Fuzzy ELECTRE, Fuzzy WASPAS, and Fuzzy ARAS methods were used to stratify the counties of Khuzestan province based on the interaction of the spatial policies categories and the overall levels of rural tourism development.

Results and discussion

The final coefficients of the categories of spatial policies obtained from the average weights of Multi-Criteria Methods showed that the categories of agricultural economy and production, cultural and natural capabilities, and territorial structure balance with scores between 0.10 and 0.09, and marketing, advertising, and branding, public infrastructure and facilities, and human and environmental risk management with obtaining values

between 0.08 and 0.07, they obtained the highest and lowest weights, respectively. Also, to identify spatial policies affecting rural tourism development, the correlation test results indicated that, except for the agricultural economy and production, other categories had established a meaningful and positive relationship with the overall levels of rural tourism development in the province. Furthermore, the results of combining Fuzzy Multi-Criteria Decision-Making methods with the Geographic Information System to determine the state of rural tourism development in provincial cities based on the interaction of the general levels of this flow with the categories of spatial policies showed that the share of suitable, medium, and unsuitable classes in the region is 20.0% or six counties, 26.7% or eight counties and 53.3% or sixteen counties respectively.

The research results showed that the economy and agricultural production are in the best situation among spatial policies related to rural tourism development in the province. However, the only category of policies that have not established a meaningful and positive relationship with rural tourism development in the province is this category. This finding is consistent with the results of Gao & Zheng (2024) and contradicts the study by Fu et al. (2024). Other categories of spatial policies, such as cultural and natural capabilities, have had a significant positive impact on the development of rural tourism in the province. This is consistent with the findings of

Roumiani et al. (2021), who considered diversity and quality of attractions important. Additionally, the balance of territorial structure and regional management and policy-making have been identified as policies with the best status, but they have had less impact compared to other categories.

Conclusion

Since more than half of Khuzestan province is in unfavorable conditions in terms of rural tourism development, it is necessary to design and implement effective spatial policies on this trend. These policies should be prepared in a targeted and scientific manner, continuously monitored, and updated. In addition, they should be compatible with the conditions of the environment or the country and take into account the local and regional characteristics, traditions, and developments of the modern world.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل عوامل شکل‌گیری سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری در مناطق روستایی مطالعه موردی: استان خوزستان

مرتضی عیبات^۱، حمید برقی^۲، یوسف قنبری^۳

- ۱- گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: morteza.abiyat@geo.ui.ac.ir
۲- نویسنده مسئول، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: h.barghi@geo.ui.ac.ir
۳- گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: y.ghanbary@geo.ui.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
مطالعه حاضر به تحلیل عوامل شکل‌گیری سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان خوزستان پرداخته است. این تحقیق از نظر روش‌شناسی، توصیفی و تحلیلی و از حیث گردآوری داده‌ها به طریقه اسنادی و پیمایشی انجام گرفت. برای دستیابی به هدف از طریق داده‌کاوی اسناد منطقه‌ای مرتبط با موضوع تحقیق در استان، تعداد ۴۱۰ زیر مقوله در قالب دوازده مقوله تبیین‌کننده عوامل شکل‌گیری سیاست‌های فضایی مرتبط با توسعه گردشگری روستایی منطقه استخراج شدند. به اقتضای محتوای سؤالات، یک مجموعه ۳۵ نفره مرکب از کارشناسان هفت سازمان استان خوزستان جهت پاسخ‌گویی به پرسشنامه مدنظر قرار گرفت. برای شناخت وضعیت سیاست‌های فضایی در استان، نتایج ضرایب نهایی مقوله‌ها حاصل از میانگین اوزان روش‌های وزن دهی تصمیم‌گیری چند شاخصه نشان داد که مقوله‌های اقتصاد و تولیدات کشاورزی، توانمندی‌های فرهنگی و طبیعی و تعادل ساختار سرزمینی با دریافت امتیازات بین ۰/۱۰ تا ۰/۰۹، بهترین وضعیت برای تحقق توسعه گردشگری روستایی در استان را نشان دادند. همچنین، جهت تشخیص سیاست‌های فضایی اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی، نتایج حاصل از آزمون‌های همبستگی کندال و اسپیرمن مشخص نمود که به‌استثنای اقتصاد و تولیدات کشاورزی، سایر مقوله‌ها با سطوح کلی توسعه گردشگری روستایی در استان رابطه معنادار و مثبتی برقرار ساخته‌اند. نتایج ترکیب روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه فازی با سیستم اطلاعات جغرافیایی برای تعیین وضعیت توسعه گردشگری روستایی استان بر پایه تعامل سطوح کلی این جریان با مقوله‌های سیاست‌های فضایی نشان داد که سهم طبقات مناسب، متوسط و نامناسب از منطقه به ترتیب ۲۰/۰ درصد یا شش شهرستان، ۲۶/۷ درصد یا هشت شهرستان و ۵۳/۳ درصد یا شانزده شهرستان است.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۶ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۵/۲۷ واژگان کلیدی: توسعه گردشگری روستایی، سیاست‌های فضایی، سیستم‌های پشتیبان تصمیم‌گیری فضایی، مناطق روستایی، خوزستان.

استناد: عیبات، مرتضی؛ برقی، حمید و قنبری، یوسف. (۱۴۰۴). تحلیل عوامل شکل‌گیری سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری در مناطق روستایی مطالعه موردی: استان خوزستان. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۶ (۱)، ۶۷-۸۴.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2024.372184.1911>

مقدمه

با پیشرفت جوامع انسانی، گردشگری به صنعتی کلیدی در اقتصاد جهانی تبدیل شده (Lee et al., 2021)، که دسترسی مناسب‌تر به اهداف توسعه پایدار را ممکن ساخته است (Grilli et al., 2021). این بخش، با درآمدی نزدیک به سه تریلیون دلار و سهم مستقیم مسافرت و جهانگردی در تولید ناخالص داخلی و تشکیل یک‌دهم از اشتغال مردم دنیا تا پایان سال ۲۰۱۹^۱، نقش فزاینده خود را در ابعاد مختلف توسعه پایدار نشان داده است (Roxas et al., 2021). در مناطق روستایی، انگیزه اصلی اهتمام به گردشگری، تلاش برای بازآفرینی و تجدید حیات اجتماعی و رونق اقتصادی این جوامع است (Liu et al., 2020). گردشگری روستایی^۲، فرصت متنوع‌سازی و بهبود کیفیت زندگی روستاییان را از طریق جبران مهاجرت‌ها و کاستی‌های نظام اشتغال در بخش کشاورزی به وجود می‌آورد (Helgadóttir & Dashper, 2021).

وضعیت تقاضای گردشگری روستایی در ایران، سهم ناچیز از تعداد گردشگران ورودی و درآمدهای ارزی (Pratt & Alizadeh, 2018)، به‌رغم وجود تنوع محیطی و مزیت‌های نسبی برای تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی را منعکس می‌کند (Ehsanifar et al., 2020). از عمده دلایل این موضوع می‌توان به عدم موفقیت در فعال‌سازی گردشگری روستایی اشاره کرد (Pazhuhan & Shiri, 2020). به‌طوری‌که دولت با هدف کاهش فقر، افزایش جذابیت‌های روستاها، اشتغال‌زایی، کاهش مهاجرت‌ها، بهبود کیفیت زندگی و بازساخت مناطق روستایی، اکنون در فاز شناسایی سیاست‌های فضایی^۳ مناسب برای توسعه گردشگری روستایی قرار دارد (Torabi et al., 2021). رمز موفقیت بخش گردشگری کشور در ایجاد چارچوبی از سیاست‌های فضایی است که دولت را ملزم به تنظیم اهداف توسعه و مدیریت آن در مکان‌ها می‌کند، به شرطی که با تأیید بخش گردشگری و مشارکت مردم در تدوین و اجرای سیاست‌ها همراه باشد (Zargham-Borujoni & Sedaghat, 2018).

استان خوزستان، به‌رغم داشتن پتانسیل‌های طبیعی و فرهنگی، در چند دهه گذشته با مشکلاتی در بخش‌های مختلف اقتصادی روبرو بوده است. در بخش گردشگری، این استان در یک دهه اخیر سهمی معادل ۶/۰۸ درصد از متوسط کشوری گردشگران خارجی و ۴/۶۸ درصد از متوسط کشوری سفرهای داخلی را به خود اختصاص داده است (Development and Foresight Research, 2020). اما در چند سال اخیر، این میزان کاهش یافته و در سال آغازین دهه جدید به ۳/۹۶ درصد رسید (Iran Statistical Center, 2021). این سهم حداقلی از تعداد گردشگران و حجم سفرها در استان، از عدم شناخت سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری نشأت می‌گیرد که به‌جای عدم توجه به این بخش، به ناکارآمدی سیستم برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کشور بازمی‌گردد (Ziari & Mohammadi, 2017). این چالش به‌ویژه در حوزه گردشگری روستایی به‌طور واضح مشهود است، به‌گونه‌ای که با وجود توجه اولیه به این موضوع در برنامه‌های توسعه، اشاره به آن در اسناد و برنامه‌های اجرایی کشور پراکنده و سطحی بوده است. اسناد آمایش سرزمین و چشم‌انداز کشور در افق ۱۴۰۴ توجه کلی به گردشگری داشتند و از موضوع گردشگری روستایی غفلت کرده‌اند. همچنین، سند ملی توسعه گردشگری در دهه ۸۰ رویکرد ضعیفی نسبت به این بخش داشت و مشارکت ذینفعان را در نظر نگرفت. برنامه‌های اجرایی بعدی هم عمدتاً پراکنده و ناهمسو بودند. به‌هرحال، اسناد و اقدامات مطرح در این حوزه از سیاست‌های گردشگری تلقی شده که برخی عمومی و دیگری مرتبط با گردشگری روستایی هستند (Rezvani, 2024).

برای شناسایی سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری، سیستم‌های پشتیبان تصمیم‌گیری فضایی^۴ با تحلیل دقیق داده‌ها و گزینه‌ها، به برنامه‌ریزان در انتخاب بهترین راه‌حل‌ها کمک می‌کنند (Shekhar, 2021). مطالعه حاضر، با هدف تحلیل عوامل

۱. پیش اعلام پاندمی کرونا در مارس ۲۰۲۰ از سوی سازمان جهانی بهداشت

1. Rural Tourism (RT)
2. Spatial Policies (SP)
3. Spatial Decision Support System (SDSS)

شکل‌گیری سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان، دو پرسش اساسی را پیگیری می‌کند. اول، سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در استان کدامند و دوم، با توجه به سیاست‌های فضایی، وضعیت توسعه گردشگری روستایی استان چگونه است؟

در ادامه، برخی از مطالعات خارجی و داخلی در این زمینه مورد بررسی قرار گرفتند تا به شفاف‌سازی محورهای اصلی موضوع کمک کنند. پژوهش‌های انجام‌شده در مغولستان از فو^۱ و همکاران (۲۰۲۴) و شهرستان شانیانگ چین از جائو و ژنگ^۲ (۲۰۲۴) نشان دادند که کشاورزی بر گردشگری تأثیر می‌گذارد. در مغولستان، بازاریابی محصولات و توسعه فعالیت‌هایی نظیر آگروتوریسم و گردشگری روستایی از سیاست‌های کلیدی توسعه این بخش‌ها است. در مقابل، مطالعه چین نشان داد که اثرگذاری کشاورزی بر گردشگری در منطقه ضعیف بوده است. مطالعاتی مانند مک‌لوید^۳ (۲۰۲۳)، رحیمی و نقوی (۱۴۰۳) و پوراحمد و همکاران (۱۴۰۰)، بر اهمیت شاخص‌های مدیریتی و سیاست‌گذاری در توسعه گردشگری تأکید داشتند. همچنین، مطالعه‌ای در سبیل از آسرو^۴ و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد که تعادل و برنامه‌ریزی فضایی در مدیریت مناطق گردشگری از اهمیت بالایی برخوردار است. افزون بر این، مطالعات چراغی و همکاران (۱۴۰۱) و موحدی و همکاران (۱۴۰۰)، بر لزوم بهبود عوامل مختلفی نظیر سیاست‌گذاری و مدیریت، زیرساخت‌ها، اطلاع‌رسانی و تبلیغات و مشارکت عمومی برای توسعه گردشگری روستایی تأکید کردند. یافته‌های این تحقیقات با نتیجه پژوهش رومیانی و همکاران (۱۴۰۰) هماهنگ است و اضافه بر این عوامل، توجه به جاذبه‌های روستاها را عاملی مهم برای توسعه گردشگری در استان مازندران دانسته است. پیکه^۵ و همکاران (۲۰۲۱) اذعان کردند که مدیریت مخاطرات انسانی و طبیعی برای تاب‌آوری مقاصد ضروری است. این مطالعه نشان داد که سیاست‌گذاری دقیق و ارزیابی مخاطرات می‌تواند به اقدامات را برای تقویت تاب‌آوری مقاصد اولویت‌بندی کند. به‌علاوه، کاستینهو^۶ و همکاران (۲۰۲۰) جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی و تولیدات کشاورزی، از عوامل اساسی توسعه گردشگری به شمار آوردند. از سوی دیگر، منیک^۷ و همکاران (۲۰۱۸) نقش کلیدی زیرساخت‌های گردشگری و امکانات تفریحی در پیشبرد توسعه گردشگری را برجسته ساختند. وارنر^۸ و همکاران (۲۰۲۰) و رضایی و جلالیان (۱۳۹۸) نیز بر اهمیت سیاست‌گذاری محلی و مدیریت گردشگری روستایی تأکید کردند. نتایج این دو مطالعه نشان داد که سیاست‌های محلی اثر محدودی بر توسعه گردشگری دارند، اما استفاده از برنامه‌های آموزشی، بازاریابی و تبلیغات، تقویت زیرساخت‌ها می‌تواند به بهبود گردشگری روستایی کمک نماید. در مجموع، پس از مرور پیشینه پژوهش می‌توان گفت که توسعه گردشگری مستلزم تدوین سیاست‌های فضایی یکپارچه و فراگیر است که بر استفاده مناسب از دارایی‌های طبیعی و فرهنگی، سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت‌ها و خدمات و تقویت جاذبه‌های گردشگری تمرکز دارد.

مبانی نظری

سیاست‌های فضایی در گردشگری، به هدایت و مدیریت ساختارها، مکان‌ها، زیرساخت‌ها و فعالیت‌های مرتبط پرداخته و بر پایداری و ادغام آن‌ها با جوامع محلی تأثیرگذار هستند (Jansen-Verbeke, 2009). از سوی دیگر، توسعه گردشگری با بازاریابی و تغییر عملکرد فضاها و مناظر، نیازهای گردشگران را تأمین کرده و شخصیت مکان‌ها را متحول می‌سازد (Benevides, 2007). دیالکتیک

1. Fu
2. Gao & Zheng
3. McLeod
4. Asero
5. Pyke
6. Castanho
7. Mandic
8. Wanner

حاکم میان گردشگری و فضا، مباحث مهمی را در ارتباط با سیاست‌های فضایی و توسعه گردشگری ایجاد کرده است. نظریه قطب رشد پرو که بر توسعه اقتصادی نامتوازن تأکید دارد و نظریه مرکز پیرامون کریستالر که منابع طبیعی خارج از شهرها را عامل جذب گردشگران می‌داند، نشان‌دهنده تفاوت‌های بین مناطق توسعه‌یافته و پیرامونی و تأثیر گردشگری بر این تفاوت‌ها است (Kowalczyk, 2014). نظریه انتشار فضایی هاگراستراند نیز به پخش پدیده‌ها و فعالیت‌ها از مرکز به پیرامون (Shakoui, 2016) و تعامل عرضه و تقاضا در گردشگری اشاره دارد (Dearing & Cox, 2018)، اما به دلیل افزایش نابرابری‌ها و تثبیت نخبگان از آن انتقاد شده است (Roumiani & Ghahraman, 2024). نظریه توسعه درون‌زا که توان‌های ذاتی منطقه را مورد تأکید قرار می‌دهد، نیازمند همکاری مسئولان محلی و مشارکت ذینفعان است (Butowski, 2010). در کنار این نظریات، برنامه‌ریزی فضایی بر تنظیم ساختار فضایی و کاهش اثرات منفی محیطی (Hall et al., 2005)، از طریق ظرفیت‌سازی فیزیکی و اجتماعی و توجه به محدودیت‌های مکانی تمرکز دارد (Haughton & Hunter, 2003). از نقدهای واردشده بر این نظریه، غفلت از ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی مقاصد و عدم مشارکت تمام ذینفعان در تصمیم‌گیری را می‌توان نام برد. افزون بر این، حکمروایی گردشگری که به‌عنوان الگویی برای توسعه پایدار معرفی شده (Aminian & Naghavi, 2018)، بر تعامل دولت، بخش خصوصی و جامعه محلی تأکید دارد و می‌تواند به‌عنوان عنصر کارآمدی برای صنعت گردشگری و برنامه‌ریزی توسعه آن به کار رود (Roumiani & Ghahraman, 2024).

سیاست‌های فضایی با تنظیم سیاست‌های گردشگری، ارزیابی اقتصادی آن‌ها (Kang et al., 2022) و ارائه استراتژی‌های هدفمند برای توسعه مقاصد و زیرساخت‌های گردشگری (Shen et al., 2023) به توسعه گردشگری در جوامع روستایی کمک می‌کند (Müller, 2019). توسعه گردشگری روستایی که از دهه ۱۹۹۰ موردتوجه قرار گرفته، مراحل مختلفی را طی کرده که اکنون در فاز همگرایی سیاست‌های آن با سیاست‌های فضایی و راهبردهای بازساخت نواحی روستایی و تشخیص فرایندها و نحوه اجرای توسعه گردشگری است (Hall et al., 2017). بوم‌گردی و گردشگری روستایی، به‌عنوان دو جایگزین هماهنگی که به همراه رویکرد توسعه پایدار در دستور کار ۲۰۳۰ معرفی شدند، بر ترویج گردشگری پایدار برای ایجاد اشتغال و درآمدزایی تمرکز دارند (Mileti et al., 2022). در این راستا، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری فضایی نقش کلیدی در هماهنگ‌سازی اهداف توسعه گردشگری روستایی با سیاست‌های فضایی ایفا می‌کند (Couto et al., 2021).

روش پژوهش

رویکرد حاکم بر تحقیق، از حیث هدف‌گذاری در حوزه مطالعات کاربردی، از نظر روش‌شناسی و امکان کنترل متغیرها در مجموعه مقالات توصیفی و تحلیلی و نیز به لحاظ طریقه گردآوری داده‌ها و قابلیت تعمیم‌یافته‌ها به‌طور اسنادی و پیمایشی انجام شده است. برای دستیابی به هدف و پاسخ‌گویی به سؤالات پژوهش، نخست از طریق شناسایی اسناد منطقه‌ای مرتبط با موضوع تحقیق در استان خوزستان حدود ۱۵۸ زیر مقوله از مضامین سند گردشگری استان، ۱۳۴ زیر مقوله از مفاد سند آمایش سرزمین استان، ۷۹ زیر مقوله از مضامین سند راهبردی انقلاب اقتصادی استان و ۳۹ زیر مقوله از مفاد سند طراحی الگوی مدیریت استان استخراج شد که با شاخص‌سازی مجموعاً ۴۱۰ زیر مقوله در ۱۲ مقوله توصیف‌کننده عوامل شکل‌گیری سیاست‌های فضایی مرتبط با توسعه گردشگری روستایی در استان (جدول شماره ۴) قرار گرفتند. هم‌راستا انتخاب شدن زیر مقوله‌ها در پژوهش حاضر، با توجه به میزان تناسب با موضوع و در ادامه، نهایی شدن سؤالات پرسشنامه از طریق روایی محتوا انجام گرفت. همچنین، قرار دادن زیر مقوله‌ها در مقوله‌های اصلی نظر به تعریف دقیق اهداف، شناسایی زیر مقوله‌ها به‌وسیله کدگذاری باز، دسته‌بندی به‌وسیله کدگذاری محوری و ایجاد ساختار منطقی بین آن‌ها انجام گرفت. سپس، زیر مقوله‌ها در قالب سؤال‌های پرسشنامه با مقیاس پنج طیفی لیکرت بسیار زیاد (۵) تا بسیار کم (۱) پیاده‌سازی شد. برای بررسی روایی ظاهری، پرسشنامه قبل از توزیع در اختیار خبرگان دانشگاهی جدا از اشکالات ویرایشی، نمایشی، نگارشی مورد بازبینی

قرار گرفت. روایی محتوایی پرسشنامه با نظر ۱۵ نفر از خبرگان علمی و نهادی بررسی شد و فرم روایی محتوا سادگی، صراحت و ارتباط سؤالات با موضوع را تأیید کرد. نظر به این که ضریب نسبی روایی محتوا در کلیه پرسش‌ها میزانی بیش‌تر از ۰/۶۲ را نشان داد، هیچ‌یک از سؤالات حذف نشد. برای تکمیل پرسشنامه، یک مجموعه ۳۵ نفره مرکب از کارشناسان خبره در ادارات استان خوزستان را تشکیل داد. نحوه توزیع افراد در این مجموعه به تناسب ادارات استانی مورد هدف، به این صورت است که به اقتضای محتوای سؤالات پرسشنامه، سهم هریک از ادارات استان، پنج نفر کارشناس تعیین شد. مقدار آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی ابزار پرسشنامه به نسبت همه مقوله‌ها مقداری برابر با ۰/۹۸ را نشان داد که گویای تناسب سازگاری درونی و پایایی ابزار سنجش است. همچنین، نتایج آزمون شاپیرو ویلک برای بررسی توزیع نرمال داده‌های مقوله‌ها نشان داد که به‌استثنای دو مقوله مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری و بازاریابی، تبلیغات و برندسازی که سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ را نمایش دادند، ده مقوله دیگر سطح معنی‌داری بالاتر از این میزان را دریافت کردند. پس از فرآیند شناسایی مقوله‌های سیاست‌های فضایی، به تشخیص شاخص‌های توسعه گردشگری روستایی در استان پرداخته شد. در این بخش، ۶۹ متغیر استخراج گردید که در قالب هفت معیار و نهایتاً دو بعد تسهیلات گردشگری و جاذبه‌های گردشگری قرار گرفتند.

جدول ۱. ابعاد، شاخص‌ها و متغیرهای توسعه گردشگری روستایی

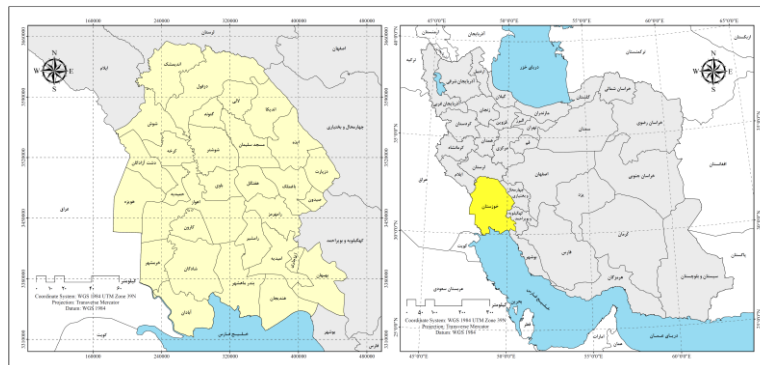
بعد	شاخص	متغیر
سهیلات گردشگری	امکانات	سهم شهرستان از تعداد روستاهای مجاور یا دارای انواع اقامتگاه‌های گردشگری استان شامل بوم‌گردی، باغ ویلا، پانسیون، سوئیت، کلبه کمپینگ، کلبه کوهستانی، مسافرخانه، مضاف، مهمان‌پذیر، مهمانسرا، ویلا، هتل، هتل آپارتمان و هتل‌های سستی
	امکانات	سهم شهرستان از تعداد روستاهای مجاور یا دارای انواع مراکز غذا و نوشیدنی استان شامل رستوران‌ها، رستوران‌های بیرون‌بر، خانوادگی، سستی، صبحانه، فست‌فود، کبابی، مرغ، کافه‌ها و کافه‌های سستی
	امکانات	سهم شهرستان از زیرساخت‌های حمل‌ونقل و خدمات گردشگری استان شامل جاده‌های راه‌آهن، پایانه‌های مسافربری، فرودگاه‌های بین‌المللی و داخلی، طول آزادراه‌ها، بزرگراه‌ها، راه‌های اصلی، فرعی و روستایی، همچنین تعداد آژانس‌های مسافرتی و مجتمع‌های خدمات رفاهی
	جاذبه‌های طبیعی	سهم شهرستان از تعداد روستاهای مجاور یا واقع در جاذبه‌های طبیعی استان، شامل آبشارها، پارک‌های جنگلی، چشمه‌ها، دره‌ها، دشت‌ها، سواحل، نهرها، سازه‌های آبی، قنات‌ها، کوهستان‌ها و کابین‌های کوهستانی
	جاذبه‌های تاریخی و مذهبی	سهم شهرستان از تعداد روستاهای مجاور مکان‌های مذهبی، یادمان‌های دفاع مقدس، بناهای تاریخی، تپه‌ها، شهرها، غارها، قلعه‌ها، کاخ‌های باستانی، محوطه‌های تاریخی و موزه‌های استان
جاذبه‌های گردشگری	جاذبه‌های صنایع‌دستی	سهم شهرستان از تعداد روستاهای دارای کارگاه‌های صنایع‌دستی استان، شامل کارگاه‌های تابلو فرش‌بافی، مصنوعات چرمی، جاجیم‌بافی، حصیربافی، سفالگری، قالی‌بافی، قلاب‌بافی، کیوبافی، گلیم‌بافی و ملیله‌دوزی
	جاذبه‌های سکونتگاهی	سهم شهرستان از تعداد روستاهای کلبه‌ای و روستاهای گردشگری استان

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲؛ سالنامه آماری استان خوزستان، ۱۴۰۱

محدود مورد مطالعه

قلمرو جغرافیایی این تحقیق را شهرستان‌های استان خوزستان تشکیل می‌دهد. بر مبنای آخرین تقسیمات اداری کشور، این استان شامل سی شهرستان، ۱۷ بخش، ۱۵۰ دهستان و ۴۱۰ روستای دارای سکنه است (Iran Statistical Center, 2021). با توجه به سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت استان برابر با ۴۷۱۰۵۰۹ نفر یا ۵/۹ درصد از جمعیت کل کشور بوده است. نرخ رشد جمعیت طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۹۵ حدود ۰/۷۷ درصد بود. روستاهای استان با جمعیتی برابر با ۱۱۵۱۵۹۶ نفر یا حدود ۵/۵ درصد از جمعیت روستایی کشور را تشکیل داده و با متوسط عواملی نظیر بعد خانوار ۴/۳۳ نفر، رشد سالانه جمعیت ۲/۴۱- درصد، متوسط نسبت بستگی ۰/۳۴ درصد، متوسط اشتغال ۲۶/۹۵، متوسط نرخ مشارکت اقتصادی ۰/۴۷، ششمین استان در کشور از نظر فراوانی جمعیت روستایی تلقی می‌شود (Iran Statistical Center, 2016).

بر پایه چالش‌های نظام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کشور، از عمده دلایل انتخاب موضوع برای این مطالعه و استان، می‌توان به جایگاه بسیار ضعیف گردشگری روستایی در برنامه‌های منطقه‌ای و فقدان سیاست‌های فضایی هدفمند و جامع در آن‌ها برای هدایت برنامه‌های توسعه گردشگری در سطح محلی اشاره کرد (Rezvani & Bayat, 2014). لذا، تدوین سیاست‌های فضایی برای توسعه این بخش ضروری است.

شکل ۱. موقعیت محدوده مورد مطالعه منطبق بر آخرین تقسیمات کشوری. منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور، ۱۴۰۲

یافته‌ها

تعیین ضرایب مقوله‌های سیاست‌های فضایی

این مطالعه، برای شناخت وضعیت سیاست‌های فضایی مرتبط با توسعه گردشگری روستایی در استان، از روش‌های تحلیل سلسله‌مراتبی فازی، کریتیک، کیلوس، آنتروپی و ساویا استفاده نمود. پس از مرحله استخراج ضرایب اولیه مقوله‌ها، برای دستیابی به یک نتیجه واحد، ضرایب نهایی مقوله‌ها از طریق میانگین وزنی تعیین شدند. نتایج نشان داد که مقوله‌های اقتصاد و تولیدات کشاورزی، توانمندی‌های فرهنگی و طبیعی و تعادل ساختار سرزمینی با دریافت امتیازات بین ۰/۱۰ تا ۰/۰۹، بیش‌ترین اوزان را کسب کردند.

جدول ۲. ضرایب اولیه و نهایی مقوله‌های سیاست‌های فضایی

مقوله‌ها	FAHP	CRITIC	CILOS	ENTROPY	SOWIA	Average
توانمندی‌های فرهنگی و طبیعی	۰/۱۲۸	۰/۰۹۳	۰/۰۸۸	۰/۰۸۳	۰/۰۶۵	۰/۰۹۱
اقتصاد و تولیدات کشاورزی	۰/۱۱۶	۰/۱۴۸	۰/۰۹۱	۰/۰۸۳	۰/۰۶۹	۰/۱۰۲
توسعه قابلیت‌های صنعتی	۰/۱۰۶	۰/۰۶۳	۰/۰۸۶	۰/۰۸۴	۰/۰۷۶	۰/۰۸۳
تعادل ساختار سرزمینی	۰/۰۹۳	۰/۱۰۴	۰/۰۷۵	۰/۰۸۳	۰/۰۹۱	۰/۰۸۹
مدیریت و سیاست‌گذاری منطقه‌ای	۰/۱۰۰	۰/۰۷۷	۰/۰۸۰	۰/۰۸۳	۰/۰۹۴	۰/۰۸۷
مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری	۰/۰۷۸	۰/۰۶۳	۰/۰۸۸	۰/۰۸۴	۰/۰۸۸	۰/۰۸۰
برنامه‌های توسعه و آمایش سرزمین	۰/۰۸۲	۰/۰۶۱	۰/۰۸۱	۰/۰۸۴	۰/۰۹۷	۰/۰۸۱
زیرساخت‌ها و تسهیلات عمومی	۰/۰۶۵	۰/۰۷۳	۰/۰۸۱	۰/۰۸۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷۵
امکانات و خدمات گردشگری	۰/۰۶۰	۰/۰۸۷	۰/۰۸۷	۰/۰۸۴	۰/۰۸۲	۰/۰۸۰
بازاریابی، تبلیغات و برندسازی	۰/۰۵۳	۰/۰۷۱	۰/۰۷۶	۰/۰۸۵	۰/۱۰۲	۰/۰۷۷
بهبود سرمایه انسانی و اجتماعی	۰/۰۷۰	۰/۰۷۴	۰/۰۹۳	۰/۰۸۳	۰/۰۷۹	۰/۰۸۰
مدیریت مخاطرات انسانی و محیطی	۰/۰۴۹	۰/۰۸۵	۰/۰۷۳	۰/۰۸۳	۰/۰۸۵	۰/۰۷۵

جدول ۳. ضرايب زير مقوله‌هاي سياست‌هاي فضايي اثرگذار بر توسعه گردشگري روستايي در استان

مقوله‌ها	عناوين و مقادير بار عملي زير مقوله‌ها	توسعه فضايي روستايي
توسعه فضايي روستايي	شيب و توپوگرافي مناسب براي انجام فعاليتهاي متنوع و بالقوه کشاورزي و غير کشاورزي: ۰/۹۱۴، عبور رودخانه‌هاي پرباب و ايجاد بسترهاي مناسب براي فعاليتهاي اقتصادي و ساختارهاي کالبدی و فضايي: ۰/۹۳۴، برخورداری از منابع طبيعي مناسب براي توسعه کشاورزي همراه با اقليم گرم جنب استوایی براي توليد محصولات غير فصلی ۰/۹۰۰، دسترسی به سواحل و آب‌هاي بين‌المللی و مرزهاي خارجي: ۰/۸۶۳، برخورداری از اقليم مناسب براي افزايش فعاليتهاي اقتصادي و کاهش مصرف انرژی: ۰/۷۶۵، استفاده از منابع آب‌هاي سطحي: ۰/۷۲۱، برخورداری از ميراث فرهنگي متنوع: ۰/۸۹۰، برخورداری از جاذبه‌هاي طبيعي، مناطق حفاظت‌شده و پناهگاه حیات جانوري: ۰/۸۶۴، برخورداری از تنوع گياهي مطلوب در تالاب‌ها و درياچه‌ها: ۰/۸۷۲، تأمين منابع آبی متناسب با مصارف خانگی و توليدي: ۰/۷۱۸، استفاده از ظرفيت ميراث فرهنگي با تعريف بسته‌هاي فرصت‌هاي سرمايه‌گذاري: ۰/۷۹۴، استفاده از ظرفيت‌هاي بوم‌گردی، ژئوتوریسم و اکوتوریسم: ۰/۸۴۴، توسعه اکوتوریسم با بهبود زیرساخت‌ها و اقامتگاه‌هاي بوم‌گردی: ۰/۸۰۳ (الف). بهره‌برداري متناسب با ظرفيت‌هاي منابع طبيعي و فرهنگي: ۰/۸۳۶، توجه به پتانسيل‌هاي طبيعي: ۰/۸۵۹، توجه جدي به توانمندی‌هاي انساني و فرهنگي: ۰/۷۹۰، نقش اقتصاد آبی و دسترسی به آب‌هاي آزاد در ارتقای سطح توسعه: ۰/۵۳۶ (ب). برخورداری از سدها و آب‌بندها و امکان استفاده چندمنظوره از آن‌ها براي توسعه بخش‌هاي مختلف: ۰/۸۹۰، استفاده از منابع قابل توجه خاک و پوشش گياهي: ۰/۷۵۷، دسترسی به تالاب‌هاي و درياچه‌ها: ۰/۸۷۵، برخورداری از موقعيت ویژه جغرافيايي: ۰/۹۶۷، برخورداری از جاذبه‌هاي تاريخي، زيارتي و دفاع مقدس: ۰/۸۸۹، برخورداری از فرهنگ‌ها و قوميت‌هاي متنوع: ۰/۸۸۰، ارتقای ظرفيت‌ها و توانمندی‌هاي سرزميني: ۰/۷۶۳ (پ). برخورداری از قابليت‌ها و ظرفيت‌هاي صنعتي، کشاورزي و گردشگري: ۰/۹۶۷، استفاده از قابليت‌هاي گردشگري مناطق ساحلي و کوهستاني: ۰/۸۴۴، گسترش فضای سبز با توجه به شرايط اقليمي مناطق: ۰/۶۹۹، توجه به توان بيولوژيکی و ملاحظات ژنتيکی منابع طبيعي و کشاورزي: ۰/۶۸۸، سرمايه‌گذاري در بخش فرهنگ عمومي و عرصه ميراث فرهنگي و گردشگري: ۰/۸۰۴، سرمايه‌گذاري در بهره‌برداري بهينه از امکانات و منابع موجود براي توسعه گردشگري: ۰/۸۰۳ (ت).	
توسعه فضايي روستايي	وسعت بهره‌برداري‌هاي کشاورزي و امکان کشت و توليد چندباره محصولات: ۰/۹۰۷، مقاومت و اتخاذ تدابير در برابر تغيير و تبديل کاربري اراضي روستايي و زراعي به عرصه‌هاي تفريحي و شخصي: ۰/۶۹۵، برخورداری از شبکه‌هاي آبياري در بخش کشاورزي: ۰/۸۳۴، پرورش و توليد انواع گل و گياهان تزئيني: ۰/۸۳۴، حمايت، توسعه و افزايش راندمان شبکه‌هاي آبرساني براي بخش کشاورزي: ۰/۷۸۸، حمايت از توسعه انواع توليدات زراعي، باغداری، دامی، آبی‌پروری و صيد مطابق با شرايط محيطی هر منطقه: ۰/۸۵۹، حمايت از توسعه شبکه‌هاي آبياري و زمين‌هاي زير کشت: ۰/۸۶۳، تناسب راندمان آبياري و توليد کشاورزي: ۰/۷۸۱، تناسب راندمان توليد و ارزش افزوده کشاورزي: ۰/۷۵۳، حمايت از توسعه ماهيگيري و آبی‌پروری در حاشيه رودخانه‌ها، سواحل و دريا: ۰/۸۵۸، حمايت از توسعه باغداری همراه با شيوه‌هاي نوين آبياري: ۰/۸۱۷، حمايت از توسعه نخلستان‌ها: ۰/۸۵۶، حمايت از توسعه زنجيره‌هاي توليدي کشاورزي، صنايع غذايي و فراوري و بسته‌بندی محصولات زراعي و دامی: ۰/۸۵۱، دستيابی به جاگاه برتر در حوزه کشاورزي: ۰/۹۰۹ (الف). امکان کاشت و برداشت سه نوبت محصولات: ۰/۸۹۷، وجود نخلستان‌هاي وسيع و قابليت توسعه فعاليتهاي کشاورزي و صنايع جانبي: ۰/۹۰۳، برخورداری از ذخاير با ارزش آبيزيان و ناوگان صيادی و مجتمع‌هاي بزرگ پرورش ماهی و ميگو: ۰/۸۶۵، برخورداری از مجتمع‌هاي متعدد دام‌پروري: ۰/۸۹۵، وجود عرصه‌هاي مستعد کشت علوفه و واحدهاي کشت و صنعت نيشکر: ۰/۹۰۰ (پ). افزايش سطح زير کشت آبی و ارتقای بهره‌وري عوامل توليدي: ۰/۸۰۷، بهره‌برداري بهينه از ذخاير آبيزيان: ۰/۷۹۷، رعايت الگوی کشت براي بهره‌برداري بهينه و اقتصادي از منابع آب: ۰/۸۱۰، تعيين روش‌هاي بهينه آبياري: ۰/۷۸۴، برخورداری و توسعه باغات به نسبت محصولات گرمسيري و نيمه گرمسيري و يا متدله و سردسيري: ۰/۸۲۷، تعيين نيازهاي آبی کشت به ازای نواحي مختلف: ۰/۸۶۵ (ت).	
توسعه فضايي روستايي	ايجاد شهرک‌هاي صنعتي با دسترسی به شبکه‌هاي ارتباطي: ۰/۹۵۷، ارتقای درجه صنعتي: ۰/۹۸۷، برخورداری از دانش تخصصي، علمي و فني به دليل حضور صنايع: ۰/۹۵۴، برخورداری از بازار بزرگ داخلي در بخش کشاورزي و صنايع پيشرو: ۰/۸۹۸، برخورداری از توسعه صنايع پايين‌دست صنايع فولاد و خوشه‌هاي صنعتي: ۰/۸۰۴، توسعه صنايع توليدکننده ماشين‌آلات و قطعات مورد نياز بخش کشاورزي: ۰/۸۰۴، گسترش صنايع فراوري محصولات زراعي، باغي، دامی و شيلات: ۰/۸۰۰، توسعه صنايع فراوري محصولات زراعي، باغي، دامی و شيلات در مقايسه با توليدات کشاورزي: ۰/۸۰۱، وجود صنايع تبديلي و تکميلي براي محصولات کشاورزي: ۰/۶۷۴، ايجاد و توسعه نواحي صنعتي براي پذيرش صنايع مناسب هر منطقه: ۰/۹۵۵، اهميت وجود منطقه آزاد و نقاط مناسب بندري در استان براي گسترش واحدها و نواحي صنعتي: ۰/۹۰۲، حمايت از ايجاد و گسترش مناطق صنعتي توسط بخش خصوصي: ۰/۸۴۲، توسعه شبکه‌هاي زيربنایی مناسب در نواحي صنعتي: ۰/۹۴۶، حمايت از توسعه صنايع کوچک و صنايع داراي بازار محلي: ۰/۸۹۷، حمايت از توسعه صنايع فراوري و بسته‌بندی خرما: ۰/۸۹۴، حمايت از توسعه صنايع شيلات در مناطق ساحلي و مستعد: ۰/۸۹۱ (الف). توليد صنايع‌دستي نظير فرآورده‌هاي گياهي، وسايل فلزي، محصولات پوستي، پارچه‌اي و دست بافتي: ۰/۹۲۶ (پ). گسترش زيرساخت‌ها در بخش صنعت: ۰/۹۰۰، اهتمام به ايجاد مناطق صنعتي ویژه خرما و آبيزيان: ۰/۸۹۴، برنامه‌ريزي براي تأمين منابع و مواد اوليه صنايع کوچک: ۰/۸۷۳ (ت).	
توسعه فضايي روستايي	برخورداری از نقاط ثقل جمعيته در منطقه: ۰/۹۰۷، دسترسی نسبي و يکسان تمامی نقاط به مرکزيت: ۰/۹۰۴، تعادل‌هاي ساختاري در توزيع جغرافيايي منابع طبيعي: ۰/۸۶۱، تعادل در ابعاد اقتصادي، اجتماعي و کالبدی: ۰/۷۷۴، توازن نسبي فعاليت و سکونت و کاهش تمرکز يا پراکندگي و گسستگي سکونتگاه‌ها: ۰/۷۹۲، توازن در توسعه شبکه‌هاي حمل‌ونقل: ۰/۹۰۳، تعادل منطقه‌اي در عرضه خدمات آموزشي و بهداشتي: ۰/۷۰۹، توسعه چارچوب‌هاي هدايت فعاليتها در فضای جغرافيايي در انطباق با حفظ و بهبود محيط‌زيست: ۰/۸۲۰، سرمايه‌گذاري، توليد و اشتغال در مناطق براي کاهش فقر و عدم تعادل منطقه‌اي: ۰/۸۲۶، توزيع و توسعه متناسب زيربناها براي کاهش عدم تعادل‌ها منطقه‌اي: ۰/۸۸۹، کاهش عدم تعادل‌هاي بين مناطق شهري و روستايي: ۰/۴۰۴، بهبود توازن جمعيته مناطق با ايجاد توان رقابتي متوازن: ۰/۷۳۹ (الف). کاهش فقر و نابرابري: ۰/۵۷۱، رشد سالانه جمعيته روستايي: ۰/۵۹۰، توازن نسبي براي تمرکز جمعيته در مناطق سکونتگاهي: ۰/۷۸۴، تعادل فضايي نسبي در توزيع سکونتگاه‌ها: ۰/۷۵۴، کاهش روند تخليه روستاها و افزايش نسبت روستائيشيني: ۰/۷۴۱ (ب). نقش مناطق مرزي در توسعه و سازمان فضايي: ۰/۸۵۷، توزيع متوازن دفاتر خدمات مسافرتي در مناطق پرجاذبه: ۰/۸۵۶، همکاري مناطق پرجاذبه با ساير مقاصد گردشگري کشور: ۰/۷۱۳ (ت).	
توسعه فضايي روستايي	برخورداری از سابقه مديريت در حل مسائل بين‌بخشي و به حداقل رساندن اثرات نقاط ضعف: ۰/۹۳۱، اثرگذاري مثبت بخش نفت در توسعه اقتصادي و اجتماعي: ۰/۷۵۹، برخورداری از اختيارات مديريتي جهت ايجاد هماهنگي و پيشبرد امر توسعه: ۰/۹۲۰، کارايي نظام مديريتي در ايجاد هماهنگي‌هاي بين‌بخشي، تجهيز منابع	

مالی و کاهش عدم تعادل‌ها: ۸۳۷/۰، توانمندی در جذب و انتقال فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات: ۸۹۰/۰، بهبود شرایط اقتصادی، کالبدی و اجتماعی ناشی از وقوع جنگ تحمیلی: ۸۴۶/۰، اهتمام دستگاه‌های دولتی به استفاده و جذب نیروی کار جوان بومی در بخش‌های صنعتی و تولیدی برای جلوگیری از مهاجر فرستی: ۷۱۳/۰، سرمایه‌گذاری در فعالیتهای اقتصادی مربوط به بخش‌های حمل‌ونقل و گردشگری: ۸۴۵/۰، تخصیص اعتبارات مالی برای عمران و توسعه: ۸۷۹/۰، ارتقای جایگاه و عملکرد در تقسیم‌کار ملی و منطقه‌ای: ۹۶۵/۰، رشد اقتصادی، بهبود تولید و درآمد سرانه: ۷۷۱/۰، تخصیص بهینه سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال بین بخش‌ها با هدف ثبات اقتصادی همراه با کاهش نرخ تورم و بیکاری: ۸۴۴/۰ (الف). گرایش غیرسیاسی و غیرامنیتی در امور اقتصادی، عمرانی و مدیریتی: ۹۱۵/۰، کارایی نظام مدیریتی و قضایی در حل مشکلات و نزاع‌های قومیتی و قبیله‌ای موجود: ۹۰۲/۰، تناسب مصوبات شورای برنامه‌ریزی با شرایط و تصمیم‌گیری در مورد بهبود فرآیندها و حل مشکلات: ۹۲۳/۰، کاهش مداخلات و تصمیم‌گیری‌های ملی: ۸۶۵/۰، تناسب مصوبات شورای برنامه‌ریزی با شرایط و تصمیم‌گیری در مورد بهبود فرآیندها و حل مشکلات: ۹۲۳/۰، کاهش مداخلات و تصمیم‌گیری‌های ملی: ۸۶۵/۰، برخورداری از سازوکار شناسایی مسائل و اولویت‌های اصلی مردم: ۸۴۵/۰، توجه جدی به کلیه ظرفیت‌ها و امکانات منطقه‌ای نظیر محیطی، انسانی و نهادی: ۸۷۶/۰، نظارت بر فعالیت‌ها و مصوبات شوراهای کمیته‌ها و گروه‌های موجود و فعال: ۸۵۵/۰، کارایی و اثربخشی نظام مدیریتی: ۶۷۴/۰.

اهتمام به تقلیل کارگروه‌های تخصصی و اعضای آن‌ها و کاهش مشکلات در تعامل و تصمیم‌گیری: ۸۸۶/۰، آشنایی کافی مسئولان با وظایف و مأموریت‌های سازمانی: ۸۵۸/۰، هماهنگی بین‌بخشی و فعالیت ستادها و وجود الزام قانونی برای آن: ۸۷۴/۰، پاسخ‌گویی نهادهای سازمان‌ها نسبت به عملکرد خود: ۷۷۲/۰، هماهنگی وظایف، مسئولیت‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و رفع تضادهای سازمانی: ۸۶۷/۰، برخورداری از نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه سرزمینی: ۸۲۷/۰، ثبات در نظام تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری: ۸۰۰/۰، کاهش تشتت و تداخل در تصمیمات و مداخلات مدیریت منطقه‌ای با مدیریت بخشی: ۸۷۳/۰، همکاری و وحدت رویه در مدیریت و توسعه: ۸۲۹/۰، استفاده از ابزارها و سازوکارهای منسجم و نهادهای مسئول در ارزیابی و نظارت بر عملکرد و فرآیندهای آمایش سرزمین: ۸۶۱/۰، وجود سازوکار پایش و بهبود فرآیندها و برآیندهای نظام برنامه‌ریزی: ۸۳۸/۰، برخورداری از منابع مالی لازم برای تحقق آمایش سرزمین: ۸۴۰/۰، تأمین منابع مالی از درون و عدم وابستگی به مرکز: ۸۴۰/۰، برخورداری بخش خصوصی و تعاونی از سازوکارهای مدیریت منطقه‌ای: ۷۳۰/۰، آینده‌نگری نظام مدیریتی در تبیین مسائل مختلف: ۸۲۵/۰، تفکیک امور محلی از ملی و واگذاری مسئولیت‌ها و اختیارات مربوط به امور محلی به مدیر منطقه‌ای: ۹۴۴/۰، توجه به سیاست‌های ملی در اجرای مأموریت‌های منطقه‌ای: ۸۹۴/۰، شفافیت در اداره امور منطقه‌ای و پاسخ‌گویی مدیران منطقه به ساکنان محلی: ۷۹۳/۰، خودتکایی در اداره امور منطقه‌ای بر مبنای درآمد‌های محلی، کمک‌های دولت و دریافت بهای خدمات عمومی: ۸۹۰/۰، اداره امور منطقه‌ای با رعایت توسعه پایدار: ۸۰۶/۰، توجه به منطقه و مدیریت آن به‌عنوان کل نظام‌مند: ۹۲۶/۰، توجه به مدیریت منطقه‌ای مبتنی بر نگاه سیستمی، فرآیندی و اصولی: ۸۶۲/۰، تطبیق ساختار موجود با مأموریت‌های نظام مدیریت منطقه‌ای با رویکرد استقرار تدریجی و تقسیم وظایف: ۸۴۹/۰، وجود ساختار مناسب برای مدیریت منطقه‌ای: ۸۹۳/۰، تعریف سطوح راهبردی، پشتیبانی و عملیاتی و تطبیق ساختار پیشنهادی مدیریت منطقه‌ای بر پایه این سطوح: ۸۸۵/۰، تعریف و تعیین قلمرو عمل اجزای مدیریت منطقه‌ای: ۸۸۸/۰، رعایت اصول هماهنگی، اهداف، سلسله‌مراتب، تخصص، نظارت، تناسب اختیارات، انعطاف‌پذیری و کارآمدی در نظام مدیریتی: ۸۲۷/۰، استقرار سازوکارهای نهادی شفاف، مشارکت‌پذیر، مستقل و پاسخ‌گو برای اداره مناطق با سازمان‌دهی و باز توزیع وظایف و مأموریت‌ها: ۷۹۷/۰، تفکیک وظایف و حدود اختیارات و مسئولیت‌ها بین ارکان اداری: ۸۷/۰، پاسخ‌گویی مدیریت محلی در مقابل مردم و کاهش حیطه وظایف و پاسخ‌گویی مستقیم مدیریت ملی: ۸۶۵/۰، مدیریت بهینه اموال و منابع عمومی: ۸۶۹/۰، جلوگیری از دوباره‌کاری، موازی‌سازی و رفع و اجتناب از همپوشانی اقدامات دستگاه‌های اجرایی: ۸۵۹/۰ (پ). توان مدیریت منابع آب سطحی و توسعه بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی: ۸۷۲/۰، تقویت مدیریت علمی و بهره‌برداری بهینه از اکوسیستم‌های آبی: ۸۲۵/۰، ارتقای شاخص‌های محیطی و حفاظت از منابع طبیعی: ۸۱۳/۰، تأمین امنیت در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و سیاسی: ۹۰۳/۰، تسریع قوانین رسمی کشور بین اقوام به‌جای حاکمیت مسائل عرفی در قومیت‌ها: ۹۰۰/۰، مدیریت زیست‌بومی، حفاظت، ساماندهی و احیای تالاب‌ها و دریاچه‌ها: ۸۲۴/۰ (ت).

امکان جذب گردشگران داخلی و خارجی در مناطق مختلف استان: ۸۹۵/۰ (الف). توانمندی مدیریت و برنامه‌ریزی بخش گردشگری استان: ۸۹۱/۰ (ب). فعالیت دفاتر خدمات مسافرتی استان در بخش گردشگری دریایی و روستایی: ۷۸۲/۰، انعطاف‌پذیری ادارات و نهادهای محلی استان در مواجهه با تغییرات فرهنگی: ۸۶۴/۰، تعامل و همکاری میان سازمان‌های مرتبط با بخش گردشگری در استان: ۸۴۹/۰، ایجاد سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در بیشتر مناطق استان: ۹۰۵/۰، مطلوبیت در عملکرد ادارات استان برای انجام وظایف بخش گردشگری: ۶۸۲/۰، برنامه‌ریزی منسجم در ایجاد و ارائه تسهیلات و خدمات گردشگری مناسب در استان: ۷۴۲/۰، مطلوبیت در عملکرد اتحادیه‌ها و اصناف خدمات گردشگری استان: ۷۰۲/۰، برخورداری از سیستم شناساندن فرصت‌های جدید در بخش گردشگری استان: ۸۴۵/۰، اتخاذ تدابیر و سیاست‌ها برای مدیریت فصلی گردشگری در استان: ۸۵۵/۰، نظارت بر اقامتگاه‌های استان از طرف اصناف و رضایت گردشگران از نحوه برخورد مناسب با آنان: ۸۵۵/۰، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه اقامتگاه‌های گردشگری استان: ۷۶۶/۰، توان و استطاعت مالی استان در برگزاری تورهای گردشگری داخلی و خارجی: ۸۸۹/۰، تخصص کارکنان و صاحبان دفاتر خدمات مسافرتی استان در زمینه تور گردانی: ۸۴۸/۰، آشنایی کارکنان با تنوع میراث فرهنگی و طبیعی و کمیت و کیفیت عرضه خدمات گردشگری در استان: ۸۶۴/۰، برخورداری از ساختار سازمانی کارآمد و مؤثر برای بهبود و توسعه بخش گردشگری استان: ۷۱۲/۰ (ت).

اتخاذ راهبردهای مناسب برای افزایش کارایی منابع طبیعی: ۸۵۳/۰، برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت گردشگری: ۸۸۶/۰ (الف). ارتباط شفاف بین جایگاه مطالعات آمایش سرزمین با فرآیندهای مدیریتی: ۸۷۹/۰، برنامه‌ریزی طبق مسائل اولویت‌دار و کاهش برنامه‌ریزی‌های موضوع محور و بخشی: ۹۰۳/۰، غلبه رویکرد برنامه‌ریزی از پایین به بالا و تنظیم اهداف و راهبردهای کلان منطقه بر اساس آن: ۶۳۱/۰، توجه به آمایش منطقه در تدوین برنامه توسعه: ۹۵۸/۰، کاهش نفوذ گروه‌های فشار و خارج از سازمان بر روند و اولویت اجرای برنامه‌ها و اقدامات توسعه‌ای: ۶۷۳/۰، به‌کارگیری منابع غیردولتی در برنامه‌ریزی توسعه: ۸۶۵/۰، به‌کارگیری قوانین پشتیبان جذب منابع و ظرفیت‌های درونی و بیرونی برای توسعه: ۸۶۴/۰، بهره‌مندی یا ارائه تعریف در مورد الزامات نهادی و قانونی تحقق برنامه آمایش سرزمین: ۹۱۴/۰، نظارت و ارزیابی عملکرد بر اساس برنامه آمایش سرزمین: ۷۹۱/۰، کاهش مداخله افراد و نهادهای قدرت و جلوگیری از انحراف در تهیه و اجرای برنامه توسعه: ۷۱۴/۰، مشارکت جدی نهادهای غیردولتی و نمایندگان مردم برای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در برنامه توسعه: ۸۶۶/۰، برخورداری از سازوکار در مورد پایش و زمان‌بندی اجرای مراحل مختلف برنامه توسعه: ۷۶۵/۰، برخورداری از نظام کارآمد و مؤثر برای پایش و مدیریت کیفیت اجرای برنامه توسعه: ۷۶۵/۰، هماهنگی در انتظارات مدیران و درک نسبی مشترک از برنامه توسعه: ۸۶۰/۰، درک و فهم درست و دقیق مجریان از اهداف برنامه‌ها و پروژه‌ها: ۷۸۹/۰، ارزیابی اثرات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی سیاست‌های مختلف: ۸۰۷/۰، رصد تغییرات شرایط موجود، فرصت‌ها و تهدیدها و اولویت‌ها در زمان یا پس از تهیه برنامه توسعه: ۸۸۳/۰، وجود نگاه غیرمقطعی و استمرار در برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه: ۶۶۳/۰، وجود سازوکار بازنگری و به‌روزرسانی برنامه آمایش سرزمین و روش‌های اجرای آن: ۷۷۰/۰، تهیه طرح جامع فضای سبز به ازای مناطق مختلف: ۸۲۳/۰، اهتمام به مدیریت بحران و پدافند غیرعامل در تهیه و اجرای برنامه توسعه: ۹۰۴/۰، ایجاد سیستم جامع داده‌ها و اطلاعات توسعه: ۹۲۷/۰، تبدیل تجارب به مدیریت دانش: ۸۲۹/۰، تمرکز بر حصول نتیجه و دستیابی به اهداف در اجرای برنامه توسعه به‌جای اجرای صرف تعدادی پروژه: ۷۴۷/۰، مشارکت و همکاری نهادهای قضایی به‌عنوان ناظر و مدعی‌العموم در برنامه توسعه: ۸۴۸/۰، مشارکت و همکاری بانک‌ها در تخصیص منابع مالی برای برنامه‌های توسعه: ۸۴۴/۰، برخورداری از مطالعات آمایشی: ۹۶۴/۰ (ب). توجه به مسائل و ملاحظات زیست‌محیطی در تدوین و اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها: ۸۱۷/۰، تهیه طرح بیان‌زدایی مبتنی بر کانون‌های بحرانی فرسایش و کنترل ش‌های روان: ۸۹۸/۰، انجام مطالعات برنامه‌ریزی در استان برای افزایش اراضی آبی و تولید در واحد سطح و به‌زراعی: ۸۸۹/۰، ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی در زمینه آمار و اطلاعات بخش صنعت: ۹۰۹/۰، انجام مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی اجرای طرح‌های صنعتی در مناطق مختلف: ۸۷۳/۰، بازنگری در طرح‌های انتقال آب بین حوضه‌ها از نظر آمایش سرزمین و توسعه پایدار: ۸۵۲/۰، تهیه طرح‌های جامع مدیریت منابع طبیعی و محیط‌زیست: ۹۰۷/۰، برگزاری دوره‌های آموزشی صنایع‌دستی و هنری در استان: ۹۲۴/۰، تهیه مطالعات توسعه و آمایش مناطق مرزی و محروم: ۸۹۶/۰، تدوین برنامه بازسازی و توسعه مناطق جنگ‌زده در چارچوب طرح آمایش سرزمین: ۸۹۳/۰، تدوین و اجرای طرح‌های توسعه اماکن اقامتی در مناطق پرچادیه: ۸۲۹/۰، برخورداری از مرکز مطالعاتی و پایگاه اطلاعاتی و آماری مناسب در بخش گردشگری به‌ویژه برای جاذبه‌ها و گردشگران ورودی: ۸۳۶/۰، توانمندی مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها در تشکیل رشته‌های تحصیلی مربوط به توسعه منطقه‌ای و گردشگری: ۸۸۶/۰، برگزاری دوره‌های خاص در زمینه هتلداری و مدیریت واحدهای اقامتی و پذیرایی: ۹۲۰/۰، برخورداری از سیستم جمع‌آوری، ثبت و تحلیل داده‌های آمار گردشگری: ۸۳۲/۰ (ت).

نقش استخراج و پالایش منابع نفتی در توسعه شبکه‌های ارتباطی: ۹۵۰/۰، عزم جدی نهادهای دولتی و حاکمیتی برای پشتیبانی از توسعه زیرساخت‌ها و تسهیلات عمومی: ۹۲۶/۰، دسترسی به مناطق استراتژیک مرزی و بندری جهت ایجاد و توسعه شبکه حمل‌ونقل با کشورهای همسایه: ۹۴۳/۰، فاصله دسترسی به فرودگاه‌های داخلی و بین‌المللی: ۸۸۶/۰، فاصله دسترسی به شبکه حمل‌ونقل ریلی درونی: ۹۳۸/۰، بهره‌مندی از کریدورهای آزادراهی و بزرگراهی قابل‌قبول و کاهش تراکم ترافیک در مسیرها: ۸۸۶/۰، ایجاد زیرساخت‌های لازم برای بهره‌برداری از انرژی خورشیدی و بادی در انواع کاربردهای خانگی و صنعتی کوچک‌مقیاس: ۵۴۱/۰، توانایی در ارائه خدمات بهداشتی و بیمارستانی برای مسافران خارجی: ۸۵۱/۰، توجه به توسعه خدمات و امکانات: ۸۳۳/۰، دسترسی به مناطق آزاد از طریق شبکه‌های حمل‌ونقل جاده‌ای و راه‌های آب بین‌المللی: ۹۳۶/۰، کارایی سیستم مدیریت و دفع پسماندهای خانگی، صنعتی و کشاورزی: ۷۱۱/۰، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های عمومی: ۹۰۷/۰، توسعه شبکه جاده‌ای برای تسهیل دسترسی به بازار و ارتباط با استان‌های مجاور با هدف صادرات محصولات کشاورزی: ۸۶۳/۰، توسعه شبکه‌های زیربنایی برای اتصال به مراکز بالادست و پایین‌دست: ۸۰۳/۰، تقویت خدمات آموزشی و بهداشتی در مناطق کمتر توسعه‌یافته: ۸۵۳/۰، ارائه خدمات تخصصی بهداشتی و درمانی: ۸۴۹/۰، توسعه خدمات و عرضه مشق‌ها و تسهیلات متناسب با مقتضیات محلی در نواحی روستایی: ۸۷۱/۰، خدمت‌رسانی به روستاها برای ممانعت از مهاجرت به مناطق شهری اطراف: ۸۴۲/۰، ارائه خدمات تجاری و گسترش بازارها: ۸۶۳/۰، توسعه محورهای ارتباطی با کشورهای همسایه برای تسهیل صادرات محصولات و تردد مسافران: ۸۱۹/۰، تکمیل شبکه سلسله‌مراتبی جاده‌ای روستایی در انطباق با طرح‌های پیشرفت منظومه‌های روستایی: ۸۳۲/۰، توسعه، تجهیز و تقویت شبکه حمل‌ونقل هوایی از طریق تسریع در احداث فرودگاه‌های جدید و با کیفیت: ۷۸۳/۰، معرفی محورهای توسعه پیشنهادی در شبکه‌های حمل‌ونقل: ۸۸۵/۰، افزایش مسیرهای دسترسی مراکز بخش‌های هر شهرستان به مرکز آن شهرستان: ۸۸۵/۰، افزایش جاده‌های روستایی آسفالت‌ه از کل راه‌های روستایی: ۸۳۰/۰ (الف). دسترسی به نیروگاه‌های بزرگ زیست‌سوختی، خورشیدی و برق‌آبی و توان احداث نیروگاه‌های جدید تولید برق: ۹۵۰/۰، ارتقای توانایی‌ها و ظرفیت‌های محلی در راستای ارائه خدمات عمومی مطلوب: ۷۹۷/۰ (پ). پوشش کامل صلاوسیمای جمهوری اسلامی ایران: ۹۰۱/۰، بازسازی زیرساخت‌های مربوط به فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در مناطق جنگ‌زده و کم‌برخوردار: ۸۵۶/۰، تأمین آب شرب سالم و کافی برای روستاها: ۸۲۳/۰، تأمین حقایق تالاب‌ها، دریاچه‌ها و رودخانه‌ها: ۸۶۳/۰، لایروبی و تثبیت سواحل و رودخانه‌ها: ۸۱۲/۰، تسریع در احداث شبکه‌های جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب‌های روستایی: ۸۲۹/۰، تسریع در تأمین برق واحدها و مناطق صنعتی: ۸۷۷/۰، ایجاد پاسگاه محیط‌بانی برای تالاب‌ها و مناطق حساس زیست‌محیطی و دریایی و تجهیز و تقویت نیروی انسانی و امکانات آنجا: ۸۲۱/۰، ارتقای سطح کمی و کیفی پرسنل نیروی انتظامی: ۸۹۷/۰، کنترل مناسب تردها با ایجاد و تقویت پلیس‌راه‌ها و مرزبان‌ها: ۸۹۶/۰، استفاده از زیرساخت‌های تضمین امنیت در نواحی محلی و مرزی: ۹۱۵/۰، اعطای تسهیلات بانکی به بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در امور حمل‌ونقل: ۸۰۹/۰، توسعه، تجهیز و ارتقای سطح گمرکات و ادارات پست: ۸۱۲/۰، تقویت شبکه اینترنت: ۹۱۱/۰، راه‌اندازی و تجهیز بازارچه‌های محلی و مرزی: ۸۴۰/۰، ایمی راه‌ها ناشی از وجود آزادراه‌ها و بزرگراه‌ها و سیستم حمل‌ونقل مناسب: ۸۲۴/۰، برخورداری از ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای مناسب: ۸۳۱/۰، برخورداری از نهادهای سرمایه‌گذار در ایجاد و توسعه زیرساخت‌های عمومی: ۸۸۹/۰، کیفیت ناوگان حمل‌ونقل هوایی: ۷۹۳/۰، بهره‌مندی روستاها از تأسیسات زیربنایی کافی: ۸۶۰/۰، برخورداری روستاها از دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات: ۸۶۹/۰، کیفیت خدمات‌رسانی پستی: ۸۴۱/۰، تنوع خدمات و امکانات عمومی در روستاها: ۷۵۸/۰، کفایت و کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی: ۷۱۸/۰ (ت).

حضور تولیدات کشاورزی و صنعتی در بازار ملی: ۰/۹۶۸، گسترش فضایی بازارها نظیر بازارهای تأمین نهاده‌ها و محصولات: ۰/۸۲۴، دسترسی به بازارهای جهانی از طریق مرزهای زمینی و آبی: ۰/۸۰۱، برخورداری از بازار بزرگ محصولات کشاورزی و صنعتی در سواحل خلیج فارس و کشورهای همسایه: ۰/۸۲۰، حمایت از گسترش بازارهای نهاده‌ها و محصولات کشاورزی: ۰/۹۰۹، حمایت از توسعه بازارهای صادرات محصولات کشاورزی: ۰/۹۲۹، پشتیبانی از گسترش بازارها و توسعه صنایع: ۰/۹۵۴، گسترش بازارهای اقتصادی از طریق باز کردن دایره انتخاب در تولید، بازاریابی و مصرف: ۰/۸۸۸ (الف)، استفاده از نیروی متخصص در بخش تبلیغات و بازاریابی محصولات: ۰/۸۵۲ (ب)، برخورداری از بازارچه‌های محلی و مرزی مؤثر در بخش بازاریابی و تجاری‌سازی محصولات: ۰/۸۹۶، بهبود بازاریاب‌شناسی، بازاریابی و نظام‌مند نمودن زنجیره تولید و توزیع محصولات: ۰/۸۳۴ (پ)، بازاریابی برای فروش محصولات صنعتی، فرهنگی و کشاورزی تولیدی: ۰/۸۵۵، خدمت فرهنگ و ادبیات به گردشگری و معرفی جاذبه‌ها: ۰/۸۹۵، کارایی ابزار و سرمایه در فعالیت‌های تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی: ۰/۷۶۳، کارایی مدیران بازاریابی به‌واسطه استفاده از نیروی ماهر و کافی در گردشگری: ۰/۷۸۳، شناسایی گروه‌های هدف، مخاطبان و رقبا در تبلیغات و بازاریابی محصولات گردشگری: ۰/۷۳۴، استفاده از فناوری‌های روز در تبلیغات و بازاریابی گردشگری: ۰/۷۹۲، کارایی بازاریابی گردشگری در دفاتر خدمات مسافرتی: ۰/۷۷۶، ارائه تصویر مشخص از منطقه به‌عنوان یک مقصد گردشگری در کشور: ۰/۷۲۳، وجود سیستم تبلیغاتی و سرویس آگاهی مناسب و منسجم در بخش گردشگری: ۰/۶۵۲، اطلاع‌رسانی مناسب در زمینه اقسام توانمندی‌ها و منابع طبیعی و فرهنگی در کشور: ۰/۶۷۳ (ت).

کارکرد شبکه حمل‌ونقل ریلی در جابجایی گردشگران: ۰/۹۶۰، کارایی زیرساخت‌ها و تسهیلات گردشگری: ۰/۷۵۶، توسعه راه‌های دسترسی به مناطق گردشگری: ۰/۹۴۱، توسعه زیربنای آب، برق و ارتباطات برای استفاده از منابع گردشگری: ۰/۸۹۷، مشارکت بخش خصوصی در ایجاد و استفاده از هتل‌ها، مهمانسراها، مسافرخانه‌ها، کمپ‌ها و اکو کمپ‌ها: ۰/۷۳۸، حمایت از مشارکت بخش خصوصی در برگزاری تورهای گردشگری: ۰/۸۶۳، واگذاری خدمات گردشگری نروزی و راهیان نور به بخش خصوصی: ۰/۸۷۲، حمایت از ایجاد نمایشگاه‌ها و غرفه‌های مناسب و آبرومند عرضه صنایع‌دستی و محصولات محلی: ۰/۹۵۰، حمایت از ایجاد کارگاه‌ها و بازارچه‌های صنایع‌دستی و سوغات محلی: ۰/۹۵۰، عرضه خدمات گردشگری فرهنگی و طبیعی در نواحی روستایی: ۰/۸۸۰، ایجاد شبکه حمل‌ونقل ریلی سریع برای گردشگرهای با تراکم ترافیک مسافری: ۰/۸۲۸، بهبود کیفیت و نوسازی ناوگان مسافری برای افزایش استقبال مسافران: ۰/۹۱۱، توسعه کمی خدمات حمل‌ونقل عمومی برای جذب گردشگران: ۰/۸۴۴ (الف)، وجود فعالیت‌ها و امکانات تفریحی محیط‌های طبیعی، تالابی و ساحلی: ۰/۹۳۷ (پ)، تقویت و توسعه پایانه‌های مسافری: ۰/۸۴۷، توسعه زیرساخت‌ها و امکانات توریستی مناطق تاریخی و جنگ‌زده: ۰/۹۳۳، ایجاد و توسعه قطب‌های گردشگری: ۰/۹۲۸، برخورداری از سفرهای گردشگری مبتنی بر حمل‌ونقل زمینی: ۰/۹۵۹، تناسب وضعیت جاده‌ها از نظر کمی و کیفی برای ورود گردشگران: ۰/۸۹۴، اتصال شبکه حمل‌ونقل ریلی با شبکه حمل‌ونقل ریلی استان‌های مرکزی کشور: ۰/۸۴۳، توانایی توسعه خدمات فرودگاهی جهت افزایش ورود و خروج گردشگر: ۰/۹۵۷، توجه به ظرفیت بندرها برای جذب و انتقال گردشگران در نواحی توریستی: ۰/۸۲۴، توسعه حمل‌ونقل و جابجایی مسافر برای گردشگرپذیری منطق با فصول سال: ۰/۹۴۱، نصب کیوسک تلفن در محورهای کوهستانی و ساحلی برای استفاده گردشگران: ۰/۸۸۹، پوشش تلفن ثابت در روستاهای با قابلیت گردشگری: ۰/۹۰۵، تنظیم و افزایش امکانات بهداشتی و درمانی به ازای جمعیت ساکن و ورود گردشگر: ۰/۹۰۳، افزایش ظرفیت هتل‌ها در مناطق پر جاذبه: ۰/۷۶۲، اختصاص هتل بر اساس اهداف گردشگری: ۰/۸۰۴، تطبیق امکانات هتل‌ها و اقامتگاه‌های گردشگری با حجم اسکان مسافران: ۰/۹۱۶، توان ساخت هتل جدید برای جبران کمبود ظرفیت یا اشغال حداکثری هتل‌ها: ۰/۹۲۸، تجهیز و توسعه اماکن اقامتی موقت در نواحی روستایی و طبیعی: ۰/۸۹۴، امکان افزایش تعداد و ظرفیت رستوران‌ها در مناطق پر جاذبه: ۰/۹۵۰، بسترسازی برای ورود گردشگر و افزایش کیفیت امکانات و ظرفیت رستوران‌ها: ۰/۹۰۸، سرویس‌دهی بر اساس نیاز گردشگران در واحدهای پذیرایی بین‌راهی: ۰/۸۹۷، احداث یا بهبود مجتمع‌های خدمات رفاهی بین‌راهی در محورها: ۰/۸۱۷، ایجاد و تقویت زیرساخت‌های گردشگری محلی و ساحلی: ۰/۹۳۳، برخورداری از راه‌های دسترسی در نقاط گردشگری: ۰/۹۵۵، برخورداری از علائم راهنما و اطلاعات سفر در جاده‌ها: ۰/۸۹۰، وجود مسیرهای گردشگری از استراحتگاه‌ها، پارکینگ‌ها و مراکز خدمات رفاهی بین جاده‌ای: ۰/۸۲۰، ورود و خروج گردشگران با ناوگان حمل‌ونقل هوایی: ۰/۸۶۴، پوشش تلفن همراه در نقاط گردشگری و راه‌های ارتباطی: ۰/۹۰۶، وجود خدمات آموزشی و تخصصی گردشگری: ۰/۹۳۰، توزیع مناسب اقامتگاه‌های گردشگری: ۰/۹۱۶، برخورداری از تنوع و درجه‌بندی اقامتگاه‌های گردشگری: ۰/۸۴۸، تناسب ظرفیت اتاق‌ها و اقامتگاه‌ها و درصد اشغال آن‌ها نسبت به گردشگران ورودی: ۰/۹۲۴، کیفیت خدمات‌رسانی اقامتگاه‌ها به گردشگران: ۰/۸۶۲، تناسب نرخ رزرو اقامتگاه‌های گردشگری: ۰/۸۸۹، کیفیت ابنیه اقامتگاه‌های گردشگری: ۰/۸۸۷، رعایت اصول بهداشتی در مهمان‌پذیرهای بین‌راهی: ۰/۸۴۷، برخورداری هتل‌ها و اقامتگاه‌ها از پارکینگ و فضای سبز: ۰/۷۷۷، کیفیت برگزاری تورهای دفاتر و آژانس‌های مسافرتی: ۰/۸۶۹، نوسازی تسهیلات و تأسیسات گردشگری: ۰/۸۸۸، مدرنیزه کردن حمل‌ونقل و خدمات هوایی و ریلی: ۰/۸۶۲، وجود سیستم تشریفات ورود گردشگران خارجی در مبادی ورودی: ۰/۸۵۲، تأمین خدمات زیرساختی و توسعه مناطق گردشگری: ۰/۸۲۳، وجود زیرساخت‌های امنیتی ویژه گردشگران: ۰/۸۸۸ (ت).

وجود نیروی متخصص در بخش صنعت و حمل‌ونقل: ۹۴۲/۰، توجه به ایجاد انسجام اجتماعی و مشارکت اقتصادی: ۹۵۹/۰، اشتغال افراد بومی و استفاده اندک از نیروهای غیربومی: ۷۲۹/۰، برخورداری از تنوع فرهنگی و زبانی و مشابهت دینی و مذهبی: ۹۵۹/۰، تفاهم و سازگاری قومی و طایفه‌ای: ۸۹۶/۰ (الف). اهمیت بهره‌برداران فردی، جمعی و نهادی در تصمیم‌گیری‌های مناطق خود: ۸۹۸/۰، توجه به برنامه‌ریزی مشارکتی: ۸۲۸/۰، توجه به مشارکت و حفظ نخبگان و ایجاد ثبات سیاسی و مدیریتی: ۷۸۲/۰، استفاده از نظارت سازمان‌یافته مردم بر توسعه متوازن: ۸۳۴/۰، برخورداری از تعلق و عرق ملی و تمایل به ماندگاری در روستاها: ۹۴۲/۰، رضایت و امید به زندگی در روستاها: ۶۹۹/۰، اهتمام به سرمایه اجتماعی در روستاها: ۸۰۰/۰، برخورداری از اعتماد عمومی و بین سازمانی: ۸۱۶/۰، برخورداری از نیروی انسانی متخصص و ماهر: ۹۱۴/۰، اعمال سیاست‌ها و زمینه‌های انگیزشی برای کاهش مهاجرت نیروی انسانی متخصص و ماهر: ۷۶۶/۰، تحصیل در مقاطع بالاتر جوانان: ۷۸۵/۰، اتخاذ تدابیر و سیاست‌های اشتغال‌زایی و کاهش بیکاری: ۷۰۵/۰ (پ) برخورداری از مراکز آموزش عالی و نیروهای متخصص و خبره در بخش کشاورزی: ۹۳۴/۰، شهروندمداری و فراهم کردن بستر مشارکت در اداره امور منطقه‌ای: ۸۳۹/۰، افزایش مشارکت بخش غیردولتی در اداره امور محلی: ۹۰۷/۰، حفظ کرامت انسانی و تقویت نقش ساکنان در اداره امور مربوط به خود: ۸۳۸/۰، ساماندهی و جلب مشارکت مردم در اداره امور محلی: ۸۳۶/۰ (ب). حمایت از مشارکت بخش خصوصی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: ۸۴۰/۰، افزایش قابلیت‌های علمی، فنی و تخصصی نیروی انسانی: ۸۹۹/۰، جذب و نگهداشت نیروی متخصص و با انگیزه: ۷۷۱/۰، بهبود باورها و ارزش‌های فرهنگی، تقلیل ناهنجاری‌های فرهنگی و برقراری امنیت اجتماعی: ۹۴۷/۰، مشارکت نهادهای غیردولتی در حفظ منابع طبیعی: ۹۱۲/۰، فعالیت‌ها در حوزه گرایش‌های محلی برای ترویج فرهنگ، کارآفرینی و تعالی انسانی: ۸۴۶/۰، تأکید بر فرهنگ غیر محافظه‌کارانه و نزدیکی به دیگری در بافت قومی و قبیله‌ای روستاها: ۹۱۳/۰، دوری بافت قومی و قبیله‌ای روستاها از واکنش دفاعی مقابل گردشگران در این مناطق: ۹۱۲/۰، آگاهی و تجربه مردم نسبت به تقویت و توسعه بخش گردشگری: ۸۱۸/۰، استفاده از نیروهای خلاق برای ایده‌پردازی در حوزه گردشگری: ۸۶۷/۰ (ت).

عدم وجود محدودیت از حیث وجود دشت‌های ممنوعه و بحرانی و امکان مدیریت و برداشت بهینه آب زیرزمینی: ۹۲۹/۰، تفکیک آب‌های سطحی برای مصارف مختلف و کاهش آلودگی این منابع در پایین‌دست: ۷۶۷/۰، کارایی مدیریت بحران در بخش مخاطرات محیطی: ۶۷۲/۰، اتخاذ تدابیر لازم برای کاهش یا رفع مشکل آلودگی هوای ناشی از سوزاندن مزارع نیشکر و شلتوک: ۸۰۹/۰، توان کنترل تغییرات اقلیمی و استحصال نزولات جوی: ۷۵۱/۰، مقابله با خشکاندن تالاب‌های مهم بر اثر رویکرد استقرار تأسیسات نفتی و یا خشک شدن تدریجی دیگر تالاب‌ها بر اثر خشک‌سالی: ۷۰۳/۰، پایش و پیشگیری از آلودگی منابع آب‌وخاک توسط فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی: ۷۹۱/۰، مقابله با آلودگی هوا از طریق تجدیدنظر در الگوی کشت و حمایت از کشت‌های مناسب هر منطقه: ۸۴۳/۰، اجرای پروژه‌های پخش آب، آبخیزداری و کنترل سیلاب: ۸۹۱/۰، محدودیت در پذیرش صنایع آلاینده جدید: ۸۷۳/۰، تأمین تجهیزات مقابله با بحران‌های زیست‌محیطی: ۸۳۵/۰ (ب) پیش‌بینی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای ایمنی و امنیتی و ارائه راهکارها برای مواقع بحران: ۸۸۴/۰، تاب‌آوری در برابر گرمای شدید و بارش اندک: ۸۵۰/۰، اتخاذ تدابیر لازم برای کاهش آسیب‌پذیری روستاها در برابر مخاطرات محیطی: ۶۸۴/۰، مدیریت و کنترل آلودگی هوای ناشی از وقوع پدیده ریز گرد‌ها: ۸۲۱/۰، اتخاذ سیاست‌ها برای جلوگیری از شور شدن آب‌وخاک: ۷۳۸/۰، اعمال اقدامات پیشگیرانه در برابر آتش‌سوزی مراتع و جنگل‌ها: ۸۵۵/۰، مقابله با تنش و بحران آبی: ۷۴۶/۰ (الف). جلوگیری از گسترش شوری خاک و تخریب فضای سبز: ۷۳۸/۰، اتخاذ تدابیر و اقدامات ضروری برای جلوگیری از ایجاد یا گسترش آلودگی منابع آب، خاک و هوا: ۸۱۰/۰، جلوگیری از بیابان‌زایی و تخریب زمین: ۸۱۵/۰، تداوم حیات تالاب‌ها و دریاچه‌ها: ۷۳۲/۰، تاب‌آوری در برابر ناهنجاری‌ها، آسیب‌ها و ناامنی اجتماعی: ۸۷۴/۰، مقابله با بهره‌برداری غیراصولی و آلودگی و تخریب منابع طبیعی و زیست‌محیطی: ۷۸۹/۰، مراقبت و کنترل واحدهای آلوده‌کننده منابع طبیعی و محیط‌زیست: ۸۰۰/۰، الزام بهره‌برداران و تخریب‌کنندگان منابع طبیعی و محیطی به بازسازی منابع تخریب‌شده: ۷۹۳/۰، بیابان‌زدایی و مقابله با شن‌های روان با ترویج و تشویق نهال‌کاری مردمی: ۸۷۲/۰، کنترل فرسایش و حفاظت خاک از طریق عملیات مکانیکی و بیولوژیکی: ۸۵۷/۰، اتخاذ سیاست‌ها و تعیین مجازات برای جلوگیری از تخریب و تجاوز به حریم و بستر رودخانه‌ها، تالاب‌ها و سواحل جنوبی: ۷۰۸/۰، الزام صنایع به استفاده از سامانه‌های کنترل آلاینده‌ها و تجهیزات پایشی: ۸۰۷/۰، تأمین آب برای طرح‌های مردمی بیابان‌زدایی و تثبیت شن‌های روان در پهنه‌های مستعد: ۸۷۰/۰، متوقف کردن پروژه‌های فاقد مطالعات زیست‌محیطی: ۸۸۹/۰، تعیین و بهسازی نقاط بحرانی اکوسیستم‌های طبیعی: ۹۱۰/۰، اتخاذ تدابیر لازم برای کاهش حجم تخریب و استهلاک محوطه‌های فرهنگی و نابودی منابع طبیعی: ۸۶۱/۰ (ت).

منبع: بررسی اسناد منطقه‌ای استان خوزستان نظیر (الف) Khuzestan Management and Planning Organization, 2019 (ب) Presidency of the Islamic Republic of Iran, 2016 (پ) Khuzestan Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts, 2008 (ت) Khuzestan Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts, 2008

شناخت سیاست‌های فضایی مؤثر بر ابعاد توسعه گردشگری روستایی

در این پژوهش، به‌منظور تشخیص سیاست‌های فضایی اثرگذار و ابعاد توسعه گردشگری روستایی اثرپذیر از دو آزمون همبستگی کندال و اسپیرمن استفاده شد. نتایج نشان داد که به‌استثنای اقتصاد و تولیدات کشاورزی، تمامی مقوله‌ها با سطوح کلی توسعه گردشگری روستایی در استان رابطه معنادار و مثبتی برقرار ساخته‌اند.

جدول ۴. بررسی مقوله‌های سیاست‌های فضایی اثرگذار بر ابعاد توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان

مقوله‌های سیاست‌های فضایی /	Kendall's tau b					Spearman's rho				
	ضریب	معداری	ضریب	معداری	ضریب	ضریب	معداری	ضریب	معداری	ضریب
توانمندی‌های فرهنگی و طبیعی	۰/۴۰۷	۰/۰۰۲	۰/۴۰۴	۰/۰۰۲	۰/۴۹۲	۰/۰۰۰	۰/۵۶۷	۰/۰۰۱	۰/۵۳۸	۰/۰۰۲
اقتصاد و تولیدات کشاورزی	۰/۲۷۱	۰/۰۳۷	۰/۱۰۲	۰/۴۳۲	۰/۲۲۲	۰/۰۸۷	۰/۳۷۵	۰/۰۴۱	۰/۱۵۸	۰/۴۰۵
توسعه قابلیت‌های صنعتی	۰/۵۴۱	۰/۰۰۰	۰/۱۴۸	۰/۲۵۳	۰/۴۰۸	۰/۰۰۲	۰/۷۰۲	۰/۰۰۰	۰/۲۲۲	۰/۳۳۹
تعادل ساختار سرزمینی	۰/۴۱۲	۰/۰۰۲	۰/۰۴۹	۰/۷۰۷	۰/۲۶۳	۰/۰۴۳	۰/۵۳۶	۰/۰۰۲	۰/۰۸۶	۰/۶۵۰
مدیریت و سیاست‌گذاری منطقه‌ای	۰/۵۲۹	۰/۰۰۰	۰/۱۰۲	۰/۴۳۲	۰/۳۷۸	۰/۰۰۳	۰/۶۸۶	۰/۰۰۰	۰/۱۶۰	۰/۳۹۸
مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری	۰/۵۷۸	۰/۰۰۰	۰/۲۴۶	۰/۰۵۸	۰/۴۷۷	۰/۰۰۰	۰/۷۳۲	۰/۰۰۰	۰/۳۶۶	۰/۰۴۷
برنامه‌های توسعه و آمایش سرزمین	۰/۵۷۰	۰/۰۰۰	۰/۲۰۸	۰/۱۰۸	۰/۴۳۸	۰/۰۰۱	۰/۷۳۱	۰/۰۰۰	۰/۲۸۶	۰/۱۲۶
زیرساخت‌ها و تسهیلات عمومی	۰/۶۲۴	۰/۰۰۰	۰/۱۵۹	۰/۲۱۸	۰/۴۱۳	۰/۰۰۱	۰/۸۰۱	۰/۰۰۰	۰/۲۱۷	۰/۳۴۸
امکانات و خدمات گردشگری	۰/۶۶۱	۰/۰۰۰	۰/۲۸۵	۰/۰۲۷	۰/۵۳۴	۰/۰۰۰	۰/۸۱۳	۰/۰۰۰	۰/۴۱۵	۰/۰۳۳
بازاریابی، تبلیغات و برندسازی	۰/۵۴۷	۰/۰۰۰	۰/۲۳۹	۰/۰۷۷	۰/۴۳۸	۰/۰۰۱	۰/۷۱۲	۰/۰۰۰	۰/۳۱۶	۰/۰۸۹
بهبود سرمایه انسانی و اجتماعی	۰/۶۰۹	۰/۰۰۰	۰/۳۳۳	۰/۰۷۱	۰/۴۸۲	۰/۰۰۰	۰/۷۶۱	۰/۰۰۰	۰/۳۴۶	۰/۰۶۱
مدیریت مخاطرات انسانی و محیطی	۰/۴۸۳	۰/۰۰۰	۰/۲۸۸	۰/۰۰۳	۰/۵۲۵	۰/۰۰۰	۰/۶۵۹	۰/۰۰۰	۰/۵۱۸	۰/۰۰۳

سنجش وضعیت توسعه گردشگری روستایی

در این مطالعه، برای سطح‌بندی شهرستان‌های استان بر مبنای تعامل مقوله‌های سیاست‌های فضایی و سطوح کلی توسعه گردشگری روستایی از پنج روش تصمیم‌گیری چند شاخصه فازی همچون تاپسیس فازی، ویکور فازی، الکتز فازی، واسپاس فازی و آراس فازی استفاده شد. پس استخراج رتبه‌ها از طریق این تکنیک‌ها، برای دسترسی به نتیجه واحد از ماتریس روش‌های تجميع مرکب از میانگین رتبه‌ها، بردا، کپلند و در نهایت پست که رابطه کسر رتبه‌های بردار از کپلند است، بهره‌گیری به عمل آمد. نتایج نشان داد که شهرستان‌های دزفول، اهواز، و اندیمشک با اخذ امتیازات بین ۱ تا ۳ در میانگین رتبه‌ها و ۲۹ تا ۲۵ در پست، و سه شهرستان حمیدیه، آغاجاری و صیدون و با دریافت مقادیر بین ۲۸ تا ۲۹/۸ در میانگین رتبه‌ها و ۲۵- تا ۲۹- در پست به ترتیب بهترین و بدترین رتبه‌ها از بین کل شهرستان‌ها را کسب کردند.

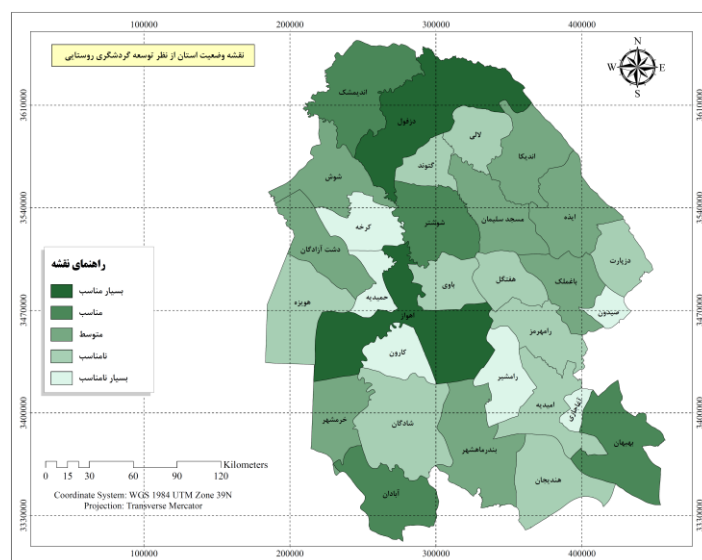
جدول ۵. ضرایب شهرستان‌ها بر اساس تکنیک‌های پژوهش

شهرستان	FMCDM Methods								Aggregation Methods	
	FTOPSIS	FVIKOR	FELECTRE	FWASPAS	FARAS	AVERAGE	BORDA	COPLAND	POST	
آبادان	۰/۰۳۵	۰/۰۷۱	۰/۰۲۲	۰/۰۳۸	۰/۰۵۱	۶/۰۰	۳۴/۰۰	۵/۰۰	۱۹/۰۰	
آغاجاری	۰/۰۰۰	۰/۱۳۳	۰/۱۳۳	۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	۲۹/۲۰	۱/۰۰	۲۸/۰۰	۳۷/۰۰	
امیدیه	۰/۰۰۶	۰/۱۱۵	۰/۰۸۰	۰/۰۱۹	۰/۰۲۰	۱۹/۰۰	۱۱/۰۰	۱۸/۰۰	۷/۰۰	
اندیکا	۰/۰۱۷	۰/۰۸۶	۰/۰۴۶	۰/۰۲۹	۰/۰۳۵	۱۰/۰۰	۲۰/۰۰	۹/۰۰	۱۱/۰۰	
اندیمشک	۰/۰۴۴	۰/۰۵۹	۰/۰۰۹	۰/۰۴۱	۰/۰۵۷	۳/۰۰	۳۷/۰۰	۲/۰۰	۲۵/۰۰	
اهواز	۰/۰۶۶	۰/۰۴۱	۰/۰۰۴	۰/۰۴۷	۰/۰۷۰	۲/۰۰	۲۸/۰۰	۱/۰۰	۲۷/۰۰	
ایذه	۰/۰۲۳	۰/۰۸۰	۰/۰۳۰	۰/۰۳۴	۰/۰۴۲	۸/۰۰	۳۲/۰۰	۷/۰۰	۱۵/۰۰	
باغملک	۰/۰۱۵	۰/۰۸۹	۰/۰۴۹	۰/۰۲۸	۰/۰۳۳	۱۱/۶۰	۱۸/۰۰	۱۱/۰۰	۷/۰۰	
باوی	۰/۰۰۲	۰/۱۱۶	۰/۰۹۹	۰/۰۱۳	۰/۰۱۳	۲۲/۸۰	۷/۰۰	۲۲/۰۰	۱۵/۰۰	
بندر ماهشهر	۰/۰۱۵	۰/۰۹۴	۰/۰۴۴	۰/۰۲۹	۰/۰۳۳	۱۱/۲۰	۱۹/۰۰	۱۰/۰۰	۹/۰۰	
بهبهان	۰/۰۴۲	۰/۰۶۲	۰/۰۱۳	۰/۰۴۱	۰/۰۵۶	۴/۲۰	۲۶/۰۰	۳/۰۰	۲۳/۰۰	
حمیدیه	۰/۰۰۰	۰/۱۳۰	۰/۱۲۵	۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	۲۸/۰۰	۲/۰۰	۲۷/۰۰	۲۵/۰۰	
خرمشهر	۰/۰۱۸	۰/۰۸۹	۰/۰۳۸	۰/۰۳۰	۰/۰۳۶	۹/۴۰	۳۱/۰۰	۸/۰۰	۱۳/۰۰	
دزپارت	۰/۰۰۴	۰/۱۱۶	۰/۰۹۵	۰/۰۱۵	۰/۰۱۵	۲۱/۰۰	۹/۰۰	۲۰/۰۰	۱۱/۰۰	
دزفول	۰/۱۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۷	۰/۰۱۰	۱/۰۰	۲۹/۰۰	۰/۰۰	۲۹/۰۰	
دشت آزادگان	۰/۰۱۲	۰/۰۹۳	۰/۰۵۸	۰/۰۲۶	۰/۰۳۰	۱۳/۶۰	۱۶/۰۰	۱۳/۰۰	۳/۰۰	

شهرستان	Aggregation Methods				FMCDM Methods			
	POST	COPLAND	BORDA	AVERAGE	FARAS	FWASPAS	FELECTRE	FVIKOR
رامشیر	-۱۹/۰۰	۳۴/۰۰	۵/۰۰	۳۴/۶۰	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۱۰۳	۰/۱۱۶
رامهرمز	-۵/۰۰	۱۷/۰۰	۱۲/۰۰	۱۸/۲۰	۰/۰۲۰	۰/۰۱۹	۰/۰۷۸	۰/۱۰۹
شادگان	-۱/۰۰	۱۵/۰۰	۱۴/۰۰	۱۵/۶۰	۰/۰۲۶	۰/۰۲۳	۰/۰۶۷	۰/۰۹۸
شوش	۱۷/۰۰	۶/۰۰	۳۳/۰۰	۷/۰۰	۰/۰۴۴	۰/۰۳۵	۰/۰۲۷	۰/۰۷۵
شوشتر	۲۱/۰۰	۴/۰۰	۲۵/۰۰	۴/۸۰	۰/۰۵۲	۰/۰۳۹	۰/۰۱۸	۰/۰۶۲
صیدون	-۳۹/۰۰	۳۹/۰۰	۰/۰۰	۲۹/۸۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	۰/۱۳۳	۰/۱۳۳
کارون	-۳۱/۰۰	۲۵/۰۰	۴/۰۰	۲۶/۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۰۸	۰/۱۱۱	۰/۱۳۴
کرخه	-۲۳/۰۰	۲۶/۰۰	۳/۰۰	۲۷/۰۰	۰/۰۰۶	۰/۰۰۶	۰/۱۲۰	۰/۱۲۶
گوند	-۹/۰۰	۱۹/۰۰	۱۰/۰۰	۱۹/۸۰	۰/۰۱۷	۰/۰۱۷	۰/۰۸۲	۰/۱۱۰
لالی	۱/۰۰	۱۴/۰۰	۱۵/۰۰	۱۵/۲۰	۰/۰۲۷	۰/۰۲۴	۰/۰۶۱	۰/۰۹۹
مسجد سلیمان	۵/۰۰	۱۲/۰۰	۱۷/۰۰	۱۳/۴۰	۰/۰۳۱	۰/۰۲۷	۰/۰۵۳	۰/۰۹۸
هفتگل	-۱۳/۰۰	۲۱/۰۰	۸/۰۰	۲۲/۶۰	۰/۰۱۴	۰/۰۱۴	۰/۱۰۰	۰/۱۱۸
هندیجان	-۱۷/۰۰	۲۳/۰۰	۶/۰۰	۲۴/۰۰	۰/۰۱۲	۰/۰۱۲	۰/۱۰۲	۰/۱۲۳
هویزه	-۳/۰۰	۱۶/۰۰	۱۳/۰۰	۱۷/۰۰	۰/۰۲۲	۰/۰۲۰	۰/۰۶۹	۰/۱۰۶

نمایش فضایی سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری

برای نمایش فضایی سیاست‌های فضایی اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی استان از سیستم اطلاعات جغرافیایی استفاده گردید. به این صورت که با ترکیب ماتریس تصمیم مقوله‌های سیاست‌های فضایی با بردار سطوح کلی توسعه گردشگری روستایی، لایه‌های سیاست‌های فضایی تلفیق شده با سطوح توسعه گردشگری و نیز نقشه نهایی حاصل از این لایه‌ها استخراج شدند. نتایج نشان داد که سهم طبقات مناسب، متوسط و نامناسب به ترتیب ۲۰/۰ درصد یا شش شهرستان، ۲۶/۷ درصد یا هشت شهرستان و ۵۳/۳ درصد یا شانزده شهرستان است.

شکل ۲. پهنه‌بندی نهایی شهرستان‌های استان خوزستان از نظر توسعه گردشگری روستایی

بحث

در این مطالعه، سیاست‌های فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان بررسی شد. نتایج نشان داد که اقتصاد و تولیدات کشاورزی، بهترین وضعیت را در میان سیاست‌های فضایی مرتبط با توسعه گردشگری روستایی در استان دارا بوده که این

یافته با نتایج مطالعه کاستینهو و همکاران (۲۰۲۰) هماهنگ می‌باشد. با این حال، این مقوله با توسعه گردشگری روستایی استان ارتباط معنادار و مثبتی نداشته است. این نتیجه با مطالعه جانو و ژنگ (۲۰۲۴) هم‌راستا بوده، اما با یافته تحقیق فو و همکاران (۲۰۲۴) ناهمسو است. به بیان دیگر، توسعه کشاورزی به‌تنهایی قادر به تسهیل توسعه گردشگری روستایی استان نبوده است. پیشنهاد مائو (۲۰۲۰) مبنی بر تسریع در ساخت سیستم‌های کشاورزی مدرن و جذب گردشگران از این طریق، می‌تواند به‌عنوان راهکار پیشنهادی برای بهبود این وضعیت مطرح شود. در مقابل، سایر مقوله‌ها همچون توانمندی‌های فرهنگی و طبیعی در استان خوزستان ارتباط معنادار و مثبتی با توسعه گردشگری روستایی نشان دادند که با مطالعه رومیانی و همکاران (۱۴۰۰) همخوانی است. استان خوزستان با برخورداری از توانمندی‌های سرزمینی متنوع، می‌تواند موقعیت بهتری در توسعه گردشگری روستایی در ایران پیدا کند. همچنین، در این مطالعه همانند تحقیق آسرو و همکاران (۲۰۲۰)، تعادل ساختار سرزمینی به‌عنوان یکی از سیاست‌های فضایی دارای بهترین وضعیت برای توسعه گردشگری روستایی شناخته‌شده است، ولی تأثیر آن در استان کم بوده است. افزون بر این، نتایج نشان داد که مدیریت و سیاست‌گذاری منطقه‌ای در استان تأثیر اندکی بر توسعه گردشگری روستایی داشته است. این نتیجه با یافته مطالعه موحدی و همکاران (۱۴۰۰) هماهنگ دارد. همچنین، امکانات و خدمات گردشگری از سیاست‌های فضایی دارای بهترین وضعیت برای توسعه گردشگری روستایی استان مشخص شد که بیش‌ترین اثرگذاری بر این جریان در استان را به خود اختصاص داده است. این یافته با نتیجه مطالعه منیک و همکاران (۲۰۱۸) هم‌راستا است. در نهایت، مدیریت مخاطرات انسانی و طبیعی، از بین مقوله‌های سیاست‌های فضایی مرتبط با توسعه گردشگری روستایی، نامطلوب‌ترین وضعیت را به دست آورد، اگر چه بیش‌ترین تأثیر را در کنار امکانات و خدمات گردشگری بر توسعه گردشگری روستایی گذاشته است. این یافته با نتیجه مطالعه پیکه و همکاران (۲۰۲۱) مطابقت دارد.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که درحالی‌که استان خوزستان از توانمندی‌های فرهنگی و طبیعی متنوعی برخوردار است، هنوز بسیاری از سیاست‌های فضایی مرتبط با توسعه گردشگری روستایی در استان، نیازمند بازنگری و تقویت هستند. استان خوزستان به‌ویژه در مقوله‌هایی همچون اقتصاد کشاورزی و مدیریت منطقه‌ای با چالش‌هایی روبرو است که باعث کاهش اثرگذاری آن‌ها در توسعه گردشگری روستایی شده است. به‌منظور بهبود وضعیت، پیشنهاد می‌شود که سیاست‌های فضایی باید به‌طور یکپارچه و هدفمند طراحی شوند و بر ویژگی‌ها و نیازهای محلی، منطقه‌ای و محیطی تأکید بیش‌تری داشته باشند. برای ارتقای جایگاه استان خوزستان در توسعه گردشگری روستایی، ضروری است که نظام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، به‌ویژه در سطوح ملی و محلی، از حالت متمرکز و از بالا به پایین خارج شود و به سیاست‌های فضایی مؤثری توجه ویژه‌ای شود که توسعه متوازن این بخش را تسهیل نماید. افزون بر این، ایجاد برنامه‌هایی که توانمندی‌های سرزمینی استان را به‌طور هدفمند ترویج سازد، می‌تواند به توسعه گردشگری روستایی و ارتقای کیفیت و رقابت‌پذیری مقاصد روستایی در این استان کمک کند.

حامی مالی

این اثر حمایت مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه پاسخ‌دهندگانی که به پرسش‌ها پاسخ دادند، سپاسگزاری می‌نمایند.

منابع

- احسانی‌فر، تهمینه؛ شاهمرادی، مهنا؛ شهپازی، سمیه و رستمی، فرحناز. (۱۳۹۸). تحلیل کیفی چالش‌های گردشگری روستایی در استان کرمانشاه. *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۱۰(۴)، ۵۶۸-۵۸۱. doi.org/10.22059/jrur.2018.243187.1174
- امینیان، ناصر و نقوی، میرعلی. (۱۳۹۷). ارائه الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری در ایران. *فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۳(۴۲)، ۲۷-۱۰۲. doi.org/10.22054/TMS.2018.9018
- بہفروز، فاطمه (۱۳۹۳). *زمینه‌های غالب در جغرافیای انسانی*. چاپ پنجم. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- پوراحمد، احمد؛ عیاشی، اطهره؛ ثابت، محمد؛ عیاشی، راضیه و شاهی، عارف. (۱۴۰۰). یادگیری سیاستی در سیاست‌گذاری عمومی گردشگری با رویکرد فرآیندی. *فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۱۰(۳۸)، ۹۷-۱۶۵. doi.org/10.22080/JTPD.2021.21037.3494
- چراغی، مهدی؛ قلی‌زاده، حیدر؛ توحیدلو، شادعلی و علیپور، حسن. (۱۴۰۱). شناسایی چالش‌های توسعه گردشگری روستایی در مناطق مرزی، مورد مطالعه: منطقه آزاد ارس. *فصلنامه مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی*، ۹(۱)، ۱۷-۳۶. doi.org/10.22069/JEAD.2022.11482.1565
- رحیمی، حسین و نقوی، علی. (۱۴۰۳). ارائه مدلی برای شبیه‌سازی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی، مورد مطالعه: مجموعه روستاهای ده‌بالا شهرستان تفت. *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۱۵(۲)، ۲۴۰-۲۵۹. doi.org/10.22059/JRUR.2023.365392.1871
- رضایی، عبدالمطلب و جلیلیان، سارا. (۱۳۹۸). بررسی عوامل راهبردی مدیریت گردشگری روستایی با استفاده از تکنیک SWOT و تشکیل ماتریس QSPM در استان کرمانشاه. *فصلنامه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۵۰(۱)، ۱۸-۲۰۱. doi.org/10.22059/IJAEDR.2019.250773.668551
- رضوانی، محمدرضا و بیات، ناصر. (۱۳۹۳). تحلیل جایگاه گردشگری روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور، با تأکید بر برنامه‌های پنج‌ساله توسعه ملی. *فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۳(۹)، ۱۱-۳۰.
- رضوانی، محمدرضا. (۱۴۰۲). *نشت بررسی سیاست‌های توسعه گردشگری روستایی در ایران*. اسفندماه ۱۴۰۲. پژوهشکده سوانح طبیعی: تهران.
- رومیانی، احمد و قهرمان، آرش. (۱۴۰۲). *توسعه گردشگری: نظریه‌ها، رویکردها و مدل‌ها*. چاپ اول. مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- رومیانی، احمد، حمید شایان، سجاسی‌قیداری، حمدالله و رضوانی، محمدرضا. (۱۴۰۰). ارائه الگویی برای توسعه پایدار مقاصد گردشگری روستایی با رویکرد برنامه‌ریزی فضایی، مورد مطالعه: شرق استان مازندران. *فصلنامه گردشگری و توسعه*، ۱۰(۲)، ۸۴-۱۶۱. doi.org/10.22054/TMS.2020.32183.1924
- ریاست جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۵). *سند راهبردی انقلاب اقتصادی استان خوزستان*. تهران: ریاست جمهوری اسلامی ایران.
- زیاری، کرامت‌الله و محمدی، علیرضا. (۱۳۹۶). *مدیریت توسعه منطقه‌ای با تأکید بر ایران*. چاپ اول. انتشارات دانشگاه تهران: تهران.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان. (۱۳۹۴). *طراحی الگوهای مناسب برای ارتقای جایگاه مدیریت استان خوزستان*. اهواز: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان. (۱۳۹۸). *سند آمایش سرزمین استان خوزستان*. اهواز: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان.
- ضرغام‌پروجنی، حمید و صداقت، مریم. (۱۳۹۹). *گردشگری در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت*. چاپ سوم. تهران: انتشارات مه‌کامه.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). *گزینه نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن*. انتشارات مرکز آمار ایران: تهران.
- مرکز آمار ایران. (۱۴۰۰). *طرح آمارگیری از گردشگران ملی*. انتشارات مرکز آمار ایران: تهران.
- مرکز آمار ایران. (۱۴۰۱). *سالنامه آماری استان خوزستان*. انتشارات مرکز آمار ایران: تهران.
- مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری. (۱۴۰۰). *گزارش مطالعات سند ملی آمایش سرزمین*. تهران: انتشارات مرکز پژوهش‌های توسعه و

آینده‌نگری.

مودی، رضا؛ سپهوند، فاطمه و رحیمیان، مهدی. (۱۴۰۰). راهکارهای توسعه ظرفیت‌های گردشگری پایدار روستایی در شهرستان خرم‌آباد. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۶(۵۵)، ۵۶-۲۳۳. doi.org/10.22054/TMS.2021.28262.1809

میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان خوزستان. (۱۳۸۷). طرح جامع توسعه گردشگری استان خوزستان. اهواز: سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان خوزستان.

References

- Aminian, N., & Naghavi, M. A. (2018). Presenting Pattern of Good Governance of Tourism in Iran. *Tourism Management Studies*, 13(42), 27–102. doi.org/10.22054/TMS.2018.9018 [in Persian]
- Asero, V., Gozzo, S., & Tomaselli, V. (2020). *Shaping and Re-Shaping Tourism Areas: A Network Approach*. In V. Asero, S. Gozzo, & V. Tomaselli (Eds.), *Destination Management and Marketing: Breakthroughs in Research and Practice*. First Edition. IGI Global Publishing: Hershey. doi.org/10.4018/978-1-7998-2469-5.CH028
- Behfroz, F. (2014). *Dominant Fields in Human Geography*. Fifth Edition. University of Tehran Press: Tehran. [in Persian]
- Benevides, I. (2007). The Amalgam Component of Tourist Destinations as a Construction that Enables this Socio-Spatial Practice. *GeoUSP*, 11(1), 85–101. doi.org/10.11606/ISSN.2179-0892.GEOUSP.2007.74050
- Butowski, L. (2010). Tourism as a development factor in the light of regional development theories. *Turyzm/Tourism*, 20(1), 5–10. doi.org/10.2478/V10106-010-0001-1
- Castanho, R. A., Couto, G., Pimentel, P., Carvalho, C. B., & Sousa, Á. (2020). Territorial Management and Governance, Regional Public Policies and their Relationship with Tourism. A Case Study of the Azores Autonomous Region. *Sustainability*, 12(15), 6059. doi.org/10.3390/SU12156059
- Cheraghi, M., Gholizadeh, H., Tohidloo, S., & Alipour, H. (2022). Identifying the Challenges of Rural Tourism Development in Border Areas; Case study of Aras Free Zone. *Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 9(1), 17–36. doi.org/10.22069/JEAD.2022.11482.1565 [in Persian]
- Couto, G., Pimentel, P., Batista, M. D. G., Sousa, Á., Carvalho, C., & Castanho, R. A. (2021). The Potential of Rural Tourism Development in the Azores Islands from the Perspective of Public Administration and Decision-Makers. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 17, 713–721. doi.org/10.37394/232015.2021.17.68
- Dearing, J. W., & Cox, J. G. (2018). Diffusion Of Innovations Theory, Principles, and Practice. *Health Affairs*, 37(2), 183–190. doi.org/10.1377/HLTHAFF.2017.1104
- Development and Foresight Research Center. (2020). *National Document of Spatial Planning Report: Cultural Heritage and Tourism Section*. Development and Foresight Research Center Press: Tehran.
- Ehsanifar, T., Shahmoradi, M., Shahbazi, S., & Rostami Ghobadi, F. (2020). A Qualitative Analysis of Rural Tourism Challenges of Kermanshah Province. *Journal of Rural Research*, 10(4), 568-581. doi.org/10.22059/jrrr.2018.243187.1174 [in Persian]
- Fu, L., Xu, Z., Chen, Q., Zhang, Q., Zou, Z., Li, L., Yturalde, C. C., & Valencia, L. G. (2024). Research on the Integrated Development of Agriculture and Tourism in Inner Mongolia. *Environment, Development and Sustainability*, 26(6), 14877–14892. doi.org/10.1007/S10668-023-03224-X
- Gao, R., & Zheng, S. (2024). Coupling Coordination between Agriculture and Tourism in the Qinba Mountain Area: A Case Study of Shanyang County, Shanxi Province. *Environment, Development and Sustainability*, In Press, 1–20. doi.org/10.1007/S10668-024-04747-7
- Grilli, G., Tyllianakis, E., Luisetti, T., Ferrini, S., & Turner, R. K. (2021). Prospective tourist preferences for sustainable tourism development in Small Island Developing States. *Tourism Management*, 82, 1–12. doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104178
- Hall, D., Mitchell, M., & Kirkpatrick, I. (2005). *Rural Tourism and Sustainable Business*, First Edition. Channel View Publications: Bristol. doi.org/10.21832/9781845410131

- Hall, D., Roberts, L., & Mitchell, M. (2017). *New Directions in Rural Tourism*, Second Edition. In Routledge Publisher: London. doi.org/10.4324/9781315248097
- Houghton, G., & Hunter, C. (2003). *Sustainable Cities: Regional Development and Public Policy*. First Edition. Routledge Publisher: London. www.routledge.com/p/book/9780117023741
- Helgadóttir, G., & Dashper, K. (2021). 20 Years of Nordic Rural Tourism Research: A Review and Future Research Agenda. *Hospitality and Tourism*, 21(1), 60–69. doi.org/10.1080/15022250.2020.1823246
- Heydari, R., Chiappa, G. D., & Ghasemi, V. (2018). Cultural and Religious Tourism Development in Iran: Prospects and Challenges. *Anatolia*, 29(2), 204–214. doi.org/10.1080/13032917.2017.1414439
- Iran Statistical Center. (2016). *Census of Population and Housing*. Iran Statistics Center Press: Tehran.
- Iran Statistical Center. (2021). *National Tourist Statistics Plan*. Iran Statistics Center Publications: Tehran. [in Persian]
- Iran Statistical Center. (2021). *Statistical Yearbook of Khuzestan*. Iran Statistics Center Publications: Tehran. [in Persian]
- Jansen-Verbeke, M. (2009). The Territoriality Paradigm in Cultural Tourism. *Turyzm/Tourism*, 19(1–2), 25–31. doi.org/10.2478/V10106-009-0003-Z
- Jin, C., Xu, J., & Huang, Z. (2019). Spatiotemporal Analysis of Regional Tourism Development: A Semiparametric Geographically Weighted Regression Model Approach. *Habitat International*, 87, 1–10. doi.org/10.1016/j.habitatint.2019.03.011
- Kang, J., Duan, X., Yan, W., & Ma, Z. (2022). Spatial Differentiation and Impact Factors of Tourism Development: A Case Study of the Central Plains, China. *Sustainability*, 14(12), 7313. doi.org/10.3390/SU14127313
- Khuzestan Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts. (2008). *Tourism Development Master Plan of Khuzestan*. Khuzestan Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts Organization: Ahvaz. [in Persian]
- Khuzestan Management and Planning Organization. (2015). *Designing Appropriate Models to Improve the Management Status of Khuzestan*. Khuzestan Management and Planning Organization: Ahvaz. [in Persian]
- Khuzestan Management and Planning Organization. (2019). *Spatial Planning Document of Khuzestan*. Khuzestan Management and Planning Organization: Ahvaz. [in Persian]
- Kowalczyk, A. (2014). The Phenomenology of Tourism Space. *Turyzm/Tourism*, 24(1), 9–15. doi.org/10.2478/TOUR-2014-0001
- Lee, L. C., Wang, Y., & Zuo, J. (2021). The Nexus of Water-Energy-Food in China's Tourism Industry. *Resources, Conservation and Recycling*, 164, 1–9. doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.105157
- Liu, C., Dou, X., Li, J., & Cai, L. A. (2020). Analyzing Government Role in Rural Tourism Development: An Empirical Investigation from China. *Journal of Rural Studies*, 79, 177–188. doi.org/10.1016/J.JRURSTUD.2020.08.046
- Mandic, A., Mrnjavac, Ž., & Kordic, L. (2018). Tourism Infrastructure, Recreational Facilities And Tourism Development. *Tourism and Hospitality Management*, 24(1), 41–62. doi.org/10.20867/THM.24.1.12
- Mao, Y. (2020). Analysis on the Coupling Coordination Relationship between Modern Agriculture and Tourism in the Western Region of China. *Journal of Southern Agriculture*, 51(3), 712–721. doi.org/10.3969/j.issn.2095-1191.2020.03.030
- McLeod, M. (2023). Tourism Policy Networks in Four Caribbean Countries. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 4(2), 100113. doi.org/10.1016/J.ANNALE.2023.100113
- Mileti, F. A., Miranda, P., Langella, G., Pacciarelli, M., De Michele, C., Manna, P., Bancheri, M., & Terribile, F. (2022). A Geospatial Decision Support System for Ecotourism: A Case Study in the Campania Region of Italy. *Land Use Policy*, 118, 106131. doi.org/10.1016/J.LANDUSEPOL.2022.106131
- Movahedi, R., Sepahvand, F., & Rahimian, M. (2021). Strategies for Developing Sustainable Rural Tourism Capacities in Khorramabad County. *Tourism Management Studies*, 16(55), 233–256. doi.org/10.22054/TMS.2021.28262.1809 [in Persian]
- Müller, D. K. (2019). *A Research Agenda for Tourism Geographies*. First Edition. Edward Elgar Publishing: Cheltenham. doi.org/10.4337/9781786439314

- Page, S. J., & Connell, J. (2020). *Tourism: A Modern Synthesis*. Fifth Edition. Routledge Publisher: London. www.routledge.com/p/book/9780367437367
- Pazhuhani, M., & Shiri, N. (2020). Regional Tourism Axes Identification using GIS and TOPSIS Model, Case Study: Hormozgan Province, Iran. *Journal of Tourism Analysis*, 27(2), 119–141. doi.org/10.1108/JTA-06-2019-0024
- Pourahmad, A., Ayashi, A., Sabet Eghlidi, M., Ayashi, R., & Shahi, A. (2021). Learning Policy in Public Policy of Tourism by Process Approach. *Journal of Tourism Planning and Development*, 10(38), 165–197. doi.org/10.22080/JTPD.2021.21037.3494 [in Persian]
- Pratt, S., & Alizadeh, V. (2018). The Economic Impact of the Lifting of Sanctions on Tourism in Iran: A Computable General Equilibrium Analysis. *Current Issues in Tourism*, 21(11), 1221–1238. doi.org/10.1080/13683500.2017.1307329
- Presidency of the Islamic Republic of Iran. (2016). *Khuzestan Economic Revolution Strategic Document*. Tehran: Presidency of the Islamic Republic of Iran. [in Persian]
- Pyke, J., Lindsay-Smith, G., Gamage, A., Shaikh, S., Nguyen, V. K., de Lacy, T., & Porter, C. (2021). Building Destination Resilience to Multiple Crises to Secure Tourism's Future. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(11), 1225–1243. doi.org/10.1080/10941665.2021.1989000
- Rahimi, H., & Naghavi, A. (2024). Presenting a Model for Simulating Rural Tourism Development Determinants, Case Study: Deh-e Bala Villages, Taft County, Iran. *Journal of Rural Research*, 15(2), 240-259. doi.org/10.22059/jrr.2023.365392.1871 [in Persian]
- Rezaei, A., & Jalilian, S. (2019). The Investigating of Factors on Rural Tourism Management Strategy by Using SWOT Technique and QSPM Matrix in Kermanshah Province. *Agricultural Economics and Development Research*, 50(1), 201–218. doi.org/10.22059/IJAEDR.2019.250773.668551 [in Persian]
- Rezvani, M. R. (2024). *Meeting about Evaluation of Rural Tourism Development Policies in Iran*. March 2024. Tehran: Natural Disasters Research Institute. [in Persian]
- Rezvani, M. R., & Bayat, N. (2014). An Analysis of Rural Tourism Development in Iran, Macro Developmental Programs with Emphasis on Five-Year National Development Plans. *Tourism Planning and Development*, 3(9), 11–30. [in Persian]
- Roumiani, A., & Ghahraman, A. (2024). *Tourism Development: Theories, Approaches and Methods*. First Edition. Jahad Daneshgahi Publications: Mashhad. <https://www.jdmprss.com/books/626> [in Persian]
- Roumiani, A., Shayan, H., Hamdollah, S. Q., & Rezvani, M. R. (2019). Comparative Analysis of Spatial Planning of Tourist Destinations Development with Emphasis on Rural Areas. *Tourism Management Studies*, 14(48), 117–148. doi.org/10.22054/TMS.2020.32183.1924 [in Persian]
- Roxas, F. M., Rivera, J. P., & Gutierrez, E. L. (2020). Framework for Creating Sustainable Tourism Using Systems Thinking. *Current Issues in Tourism*, 23(3), 280–296. doi.org/10.1080/13683500.2018.1534805
- Shakoui, H. (2016). *New Trends in Philosophy of Geography*. Seventeenth Edition. Tehran: Geographical and Cartographic Publications of Modern Gitashenasi. [in Persian]
- Shekhar, S. (2021). *Slum Development in India*. First Edition. Springer International Publishing: New York. Springer International Publishing. doi.org/10.1007/978-3-030-72292-0
- Shen, P., Yin, P., & Niu, B. (2023). Assessing the Combined Effects of Transportation Infrastructure on Regional Tourism Development in China Using a Spatial Econometric Model (GWPR). *Land*, 12(1), 216. doi.org/10.3390/LAND12010216
- Torabi, Z., Rezvani, M. R., & Badri, S. A. (2021). Tourism, Poverty Reduction and Rentier State in Iran: A Perspective from Rural Areas of Turan National Park. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 13(2), 188–203. doi.org/10.1080/19407963.2020.1759081
- Wanner, A., Seier, G., & Pröbstl-Haider, U. (2020). Policies Related to Sustainable Tourism: An Assessment and Comparison of European Policies, frameworks and plans. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 29, 100275. doi.org/10.1016/J.JORT.2019.100275
- Zargham-Borujeni, H., & Sedaghat, M. (2018). *Tourism in the Iranian Islamic Model of Progress*. First Edition. Tehran: Mahkameh Publishers. [in Persian]
- Ziari, K., & Mohammadi, A. (2017). *Regional Development Management with Emphasis on Iran*. Second Edition. Tehran: In University of Tehran Press. [in Persian]